

3 1761 07444710 3

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

HAZAFIÚI

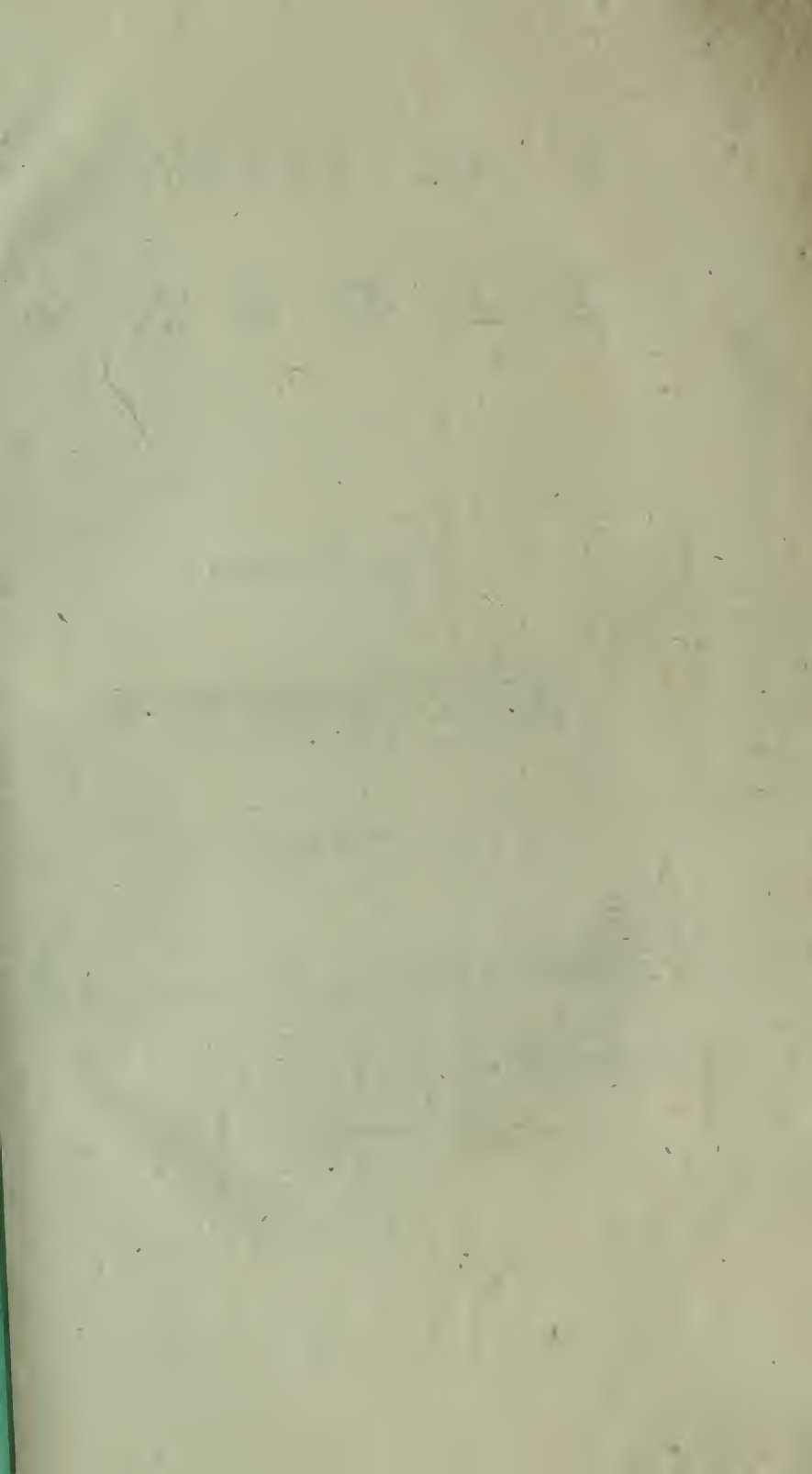
S Z Ó Z A T

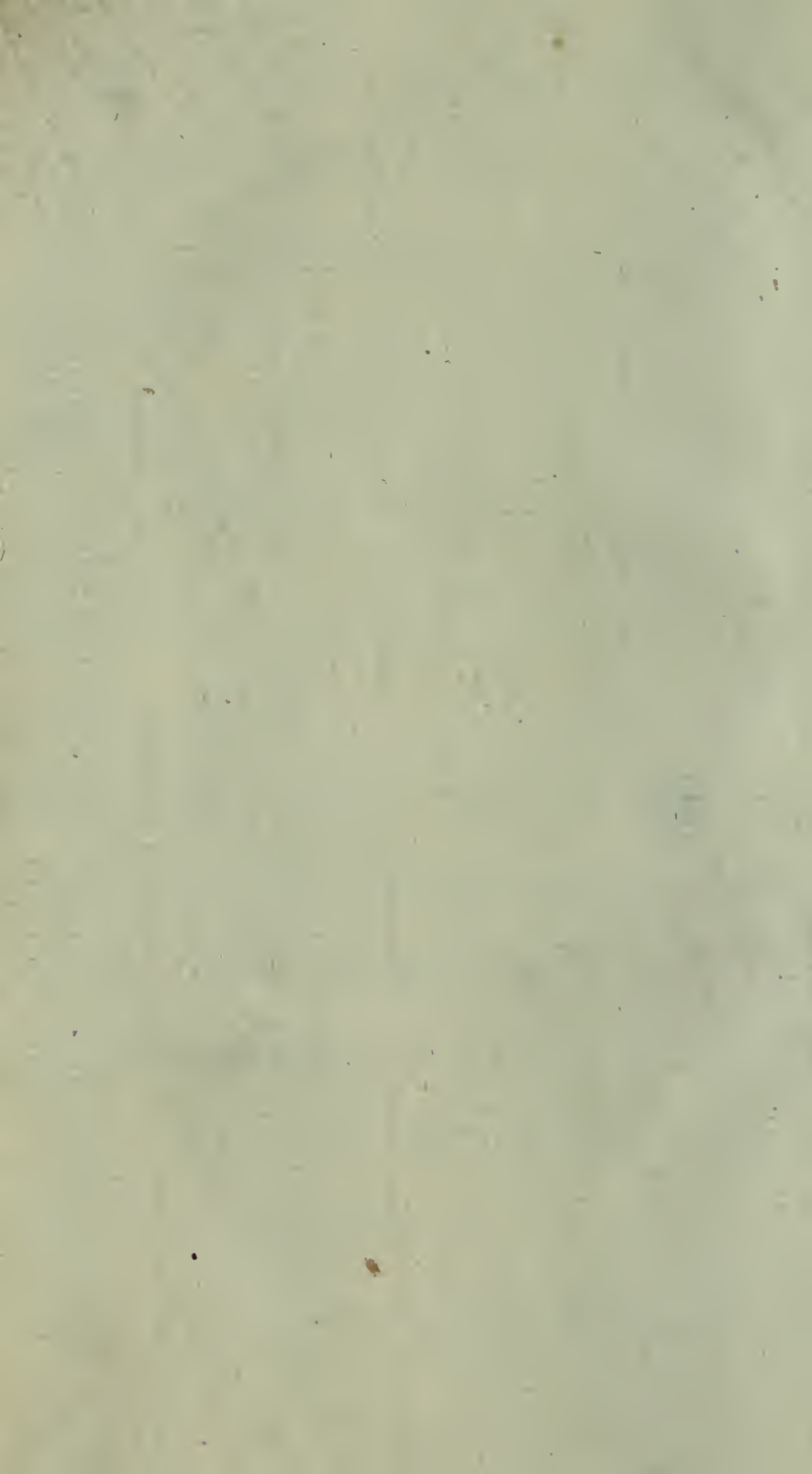
A'

MAGYAR NEMESSÉGHEZ.

HAZAFI ÚI
SZÓZAT

A'

MAGYAR
NEMESSÉGHEZ.

*A sz. ben. r. győri székhöz
Könyvtárné.*

MDCCCIX.

JN
2/167
H3

Óh, ti boldog anyák' füleményei! párduczos
Árpád',

'S a' szép dicsőség' társai! hivei!

A' kik ezen földet sok vér diadalmatok által

Nyertétek, óh! ti szóllotok, intetek:

„Vízfza Magyar, ha Magyarnak akar'z tartatni:
dicsőültt

Eldödeidnek nyomdokait kövesd;

Azt, a' mit bátor legyver 's éfz fzerze: ki-
tompúltt

Sziv 's kardok által védeni nem lehet.“

VIRÁG.

L'état subsiste indépendamment de l'amour pour la patrie, du desir de la vraie gloire, du renoncement à soi-même, du sacrifice de ses plus chers intérêts, et de toutes ces vertus héroïques que nous trouvons dans les anciens, et dont nous avons seulement entendu parler.

MONTESQUIEU.

Tausend Hände belebt ein Geist , in tau-
send Brüsten
Schlägt , von einem Gefühl glühend ,
ein einziges Herz ,
Schlägt für das Vaterland , und glüht
für der Ahnen Gesetze,
Hier auf dem theuren Grund ruht ihr
verehrtes Gebein.

SCHILLER.

MAJD ezer esztendeje lesz már, hogy bátorlelkű, erős-szívű dicső Eleink, ez a' *Gens ingenua et libera*, a' mint őket a' bölcs Leo, görög Császár, nevezé, Ázsiai lakhelyeket szűknek és soványnak találván, felkerekedének, és Álmos Fejedelmektől vezéreltetvén, Európába költözének; hol azután Árpád, nagylelkű, vitéz, és bölcs Vezérjek alatt Atila' várát, és Európának legszebb, legtermékennyebb, a' természetnek minden kincsével és javával legnagyobb

mértékben bővelkedő földgyét, a' téjjel mézzel folyó Pannóniát elfoglalák, és bátor lelkeket, erős szíveket, és a' Constitútiót, mellyet a' Nemzet Fejedelmeivel szerzett, onokára hagyván, nekünk általadák. — Midőn véreket egy edénybe ontván, a' nagy és erős Férjfiak öszveesküvének, átkot mondának azon elfajzandó maradékaikra, azon Nemtelenekre, kik az annyi erővel, annyi vérrel szerzett Hazához és Constitúcióhoz hívtelenek, fognának lenni. Legyen ezen átoknak foganattya örökön örökké! — Ezen idő óta eliszonyodva kell olvasnunk Hazánk' történeteiben, mennyi veszélyben, viszontagságban, és szerencsétlenségben forgott légyen ez a' nem annyira nagy, mint lelkes Nemzet; mennyit szorongatta azt a' Tatár, Török, és minden szomszéd; miként szaggatták azt önnön

fjai-is, hol az irígység, hol a' vetélkedés, hol az uralkodásra vágyás, hol a' vízfzavonás, hol a' külömbféle vallás, hol egyéb villongás gyújtván a' kártékony tüzet szívekben és elméjekben. De úgy látszik, hogy a' Nemzetek' Urának, noha súlyos csapásokkal büntette, mégis különös gondviseléssel vezérlette, és intézte ügyét a' tulajdon Magyar Nemzetnek: mert minden bár melly szomorú véggel fenyegető veszélye után ez mindég új fénnel és dicsőséggel emel-fel magát, és új erővel és hatalommal állott előbbi lábára.

Olly nagy veszedelem mindazáltal, mint a' mellyel e' mostani háborús, zajos időnek vészei fenyegetik általlyában minden Nemzetét, polgári alkotmányát, és Tronussát Európának, még soha sem függött a' Ma-

gyar Haza , és annak olly rég fennál-
ló , annyi vérrel oltalmazott Consti-
tútiója felett. — Most midön

„ *Márs' mord dühe , a' mit ér , vág ,
Bont , dönt , tör , ront , dúl , sújt , öl ;
Vérben fetreng a' Félvilág —
Minden kidül helyéből :
Századokig büfzkékedett
Tartományok omlanak ;
Örök létre törekedett
Alkotványok bomlanak.*

*Kel'tek-ólta meg nem rendült
Trónusok felfordúlnak ,
Évek-ólta felségben ült
Főhatalmak elmúlnak. —
Világ-ólta jót 's hasznot tett
Törvények eltörlődnek ;
Kezdettyeket Istentől vett
Kormányok kiüzödnek.“*

KISFALUDY.

Ki nem tudja, mi történt légyen Európának felében, szinte minden Nemzettel, és tartománnyal, tizenöt esztendőknél majd minden nap más sorsot osztogató, veszedelmes, háborgó, és milliom embernek vérével fertőztetett elfolytában? — Ki az, a' kinek a' Pozsonyi Békesség előtt történt dolgok még eleven emlékezetében nem volnának? — — Azért bölcs, és felette szükséges dolog volt az, hogy a' törvénytévő, és kormányzó Hatalom a' legközelebb múltt Országgyűlésben a' személyes nemes Insurrectiót rendelte: mert noha most Békességünk vagyon, a' környürlálások mégis olyanok, hogy a' háborútól mind addig, még Európában a' közönséges Békesség helyre nem áll, méltán tarthatunk. A' háborúhoz pedig a' Békességben készül az okos Kormányfő. Késő a' kardot akkor

köszörülni, mikor már a' nyakunkban az ellenség. Tekintsük körül magunkat: Királyunk' birodalmait kivévén, egész Európában, vízen és földön a' háborúnak tüze ég.

Az Insurrectió, kivált a' *személyes*, bölcs és okos rendelése volt dicső Eleinknek. Bizonysága annak az, hogy a' maroknyi Magyar Nemzet temérdek ellenségei ellen mindég győzött, és magát és Constitútióját nem csak fenntartotta, hanem birodalmát mindég tovább terjesztette-is. Constitúciónknak lelke szerint, egyenként véve, minden Magyar Nemes Katona. A' Nemzetek' történetei bizonyíttyák, hogy csak az a' Nem-

zet lehet erős, mellynek minden tagja, minden időben kész katona, a' ki feleségéért, gyermekéért, jószágáért, szóval *pro aris et focis* hadakozik. Mikor lehet az ember szívben Enthuziazmus, ha csak ilyenkor nem? — midőn a' leggyengébb, leggyávább állat is szinte orofzlánnyá válik fajzattyának és félszkének védelmében. Mi válhatik a' Magyar nemes Insurrectióból, kinek egygyik felét vévén, fejenként úgy tekinthettyük, mint kimiveltt lelkű, és elméjű bátor férjfiakat; másik felét pedig, mint erős karú, bátor bajnokokat? — Eggy ilyen Sereg, ha azt Hazafiúság, Vitézség, és Egygyesség lelkesíti, győzhetetlen.

A' Magyar Nemesség az ő jussaira, szabadságaira, és polgári állapotjára nézve a' legelső az esmértt Világon. Fejenként úgy vehettyük a' Magyar Nemest, mint egyy kis Királyt; a' törvényes, koronás Magyar Királyt pedig a' legjelesebb Fejedelmnek tarthattyuk, mert méltán úgy tekinthettyük, mint ezernyi ezer Királyoknak Királyját és Fejedelmét. — A' Magyar Constitútió egygyetlenegy a' maga nemében; a' ki annak lelkét igazán esméri, nem mondhat egyebet, hanem hogy az nagyszívű, szabadlelkű, dicső embereknek szerzeménnye, és hagyományja, melly az ő egyenes valóságában (a' ne talán becsúfzott és szokásba jött törvénytelenégeket és viszfzaéléseket kivévén) szintén olly jóltévő, hasznos, és emberi a' szorgalmatos jobbágnak, valamelly felséges, dicső, és

boldogító az emberi szívvel, szelid lélekkel bíró Uraságnak. A' Magyar Constitúció nagyszívűségen, nagylelkűségen, és vitézségen épült; azért a' Magyar Király méltán, és tellyes jussal többet várhat az ő nagyszívű Nemességétől, mint sem egy más Fejedelem az ő alattavalóitól. De ugyan ezen okra nézve sokkal többel is tartozik a' Magyar Nemes törvény fzerínt az ötet boldogító Hazájának, és Hazáját, és Constitútióját védelmező Királynak. A' melly Magyar Nemes Hazájáért, ennek Constitútiójáért, és törvényes Királyaért, a' ki szorossan egy a' Constitúcióval, nem kész minden erejét, tehetségét, véréjét és életét feláldozni, midön a' veszedelmes körülállások úgy hozzák magokkal, az nem érdemli-meg az emberségnek legfőbb javát, a' nemesi szabadságot, — megérdemli azt,

hogy az Amerikai Kolóniákba küldetessék, és örökös rabzijra, és rabmunkára kárhoztassék, hogy ott tanulja-meg becsülni az elvesztett emberi boldogságot, mint a' letaszított Luczifer az elvesztett Menyországot — Pokolban.

Isten után a' Hazának szeretete és szolgálattya az embernek legfőbb és legfzentebb kötelessége, melly annyival könnyebb és édesebb, minthogy legtermészetesebb hajlandóság is. „*L' amour de la patrie*, úgymond Montesquieu, *c' est un sentiment, et non une suite de connaissances; le dernier homme de l' état peut avoir ce sentiment comme le premier.*“

A' gyermekkortól kezdődő megfokás-e kútfeje ennek, vagy az életadó helyhez való hála-érzés, vagy akár melly természetes titkos vonzódás? — elég az, hogy a' jobb agyagból formáltt ember egész szívvel, lélekkel csügg hazáján, és születése földgyén; nem csupán önnhaszomból — nem csak a' gazdag és birtokos, mert hiszen ez is pénzzé teheti birtokát, és oda mehet, a' hová csapodár indúlattyai ragadgyák, hanem még a' legszegényebb ember-is. A' Szibériában született ember, tétessék bár által Olafz Orfzágnak langyos, szelid, termékeny, buja földgyére, szívszakadva fog viszfzavágyini kemény, durva, hideg, sovány, sivatag hazájába. Az Amerikai Kolóniákban született, sanyargatott, és valóban marha-sorsot viselő vad ember, tétessék bár által testi lelki szabadságba, vagy

az emberi örömek' és gyönyörűségek'
örvényébe, sírva, és ordítva fog
vissza sóvárogni kínos hazájába. Sőt
még a' vad és oktalan állat is örökös
hajlandóságot érez eredeti félszkéhez,
bár melly nehezen tengesse-is az azt.

*Nescio qua natale solum dulcedine captos
Ducit, et immemores non sinit esse sui.
Quid melius Roma? Scythico quid littore
pejus?*

*Huc tamen ex illa barbarus urbe fugit.
Cum bene sit clausae cavea Pandione natae;
Nititur in silvas illa redire suas. — —
— Amor patriae ratione valentior omni.*“

OVID.

Hát a' Magyar Nemes, ki Hazá-
jának, polgári alkotmányának annyi
temérdek, e' napalatti világban má-
sutt sehoh fel nem találtatható hafz-
naival, javaival, és boldogságával
él, ne szerezse, és ne oltalmazza-e
drága

drága hazáját? — ne élyen hallyon-e
egyedül annak? —

A' Magyar Nemest fejenként vé-
ve, mindenegygyiknek Össei különös
érdem, és többnyire hadi, katonai,
bajnoki érdem által szereztek a' Ne-
mességet, és úgy levének tagjaivá
azon dicső társaságnak, mellyet a'
tudós *Kollár* következő szavak-
kal fest: „Ez az a' mi Országunk-
„nak (úgymond) legnemesebb Rend-
„gye, mellynek virtussával hajdan
„a' Magyarok, midön tudniillik az
„Országnek régi állapottya még az ő
„tellyes épségében volna, baráttyai-
„kat csudálkozásra ragadák, ellensé-
„geiket pedig ijedelemmel tölték. Ez

„az a' Királyi Bandériom, vagy a'
„Magyar Királynak Királyi Háza,
„mellynek a' hadban a' megjelenés-
„ben elsőnek, a' kiállításban utolsó-
„nak kell vala lenni. Ez végre ama'
„jeles nemes Rend, melly a' Király'
„Udvarának neveztetett, melly elő-
„ször Szent István, utóbb második
„András Királyoktól külömbféle sza-
„badságokkal ékesített-fel, és erő-
„sített-meg. Igen is megesmérte ezt
„Szent István Király, és ugyan azért
„nem csuda, hogy ezen Vitézeinek
„Rendgyét mint Országának védőit,
„a' gyámoltalanoknak oltalmazóit,
„ellenségeinek megverőit, birodal-
„mainak terjesztőit, úgy tekinté és
„úgy nevezé: mert ezeknek minden
„időben megbizonyított virtussa ál-
„tal az Ország gyakorta végső veszel-
„lyétől mentetett-meg, és megtarta-
„tott a' Királyi Korona. Semmi ve-

„szedelem, semmi bal eset őket el
„nem ijesztette, és ha néha az ellen-
„ség' ereje, és hatalma meghaladta
„is vitézségeket, édes örömet meg-
„haltak Királlyokért, és Hazájokért,
„el annyira, hogy több izben, mint
„a' Rómaiak Kannánál, az egész ne-
„mes Rend felkonczoltatott, és szin-
„te egészen eltöröltetett. Bizonysága
„ennek a' Tatárok' becsapása, Várna,
„és Mohács. Vagy ha néha a' Nemes-
„ség másként cselekedett, olvastas-
„sanak-meg bár Krónikáink, min-
„dég az sül-ki, hogy a' Királyok
„Szent Istvánnak bölcs intéseitől, és
„tanácsaitól, mellyeket fíjának Im-
„rének, és ez által minden Koro-
„na örökösnek ad vala, elállottak.
„Ezek legyenek, kedves Fiam (im-
„így szól vala a' Szent Király a' Szent
„Herczeghez) néked Atyáid, és test-
„véreid. Ezek közül senkit szolgálás-

„ra ne vess, vagy szolgának ne ne-
„vezz. Ezek néked vitézkedgyenek,
„ne szolgállyanak. Ezeknek mind-
„egygyikén harag, kevélység, irígy-
„ség nélkül, békével, alázattal, és
„szelídséggel uralkodgyál. Ha békes-
„séges léssz, akkor Királynak és Ki-
„rály Fijának fogsz kiáltatni, és
„szerettetni minden bajnokoktól: ha
„haragos léssz, vagy kevély, irígy, bé-
„kétlen, és az Ispányok, és Her-
„czegek felett émeled-fel fejedet; két-
„ségen kívül szerencsétlen léssz a' te
„országglásod. Ezekről tartván, a'
„virtusnak pálczájával kormányozd
„életét Ispánnyaidnak, hogy szerete-
„ted által megnyerettvén, mindig Ki-
„rályi Méltóságodhoz ragaszkodgya-
„nak, hogy uralkodásod mindenekben
„mindenkoron békességes legyen. “
— Legyetek Vitézek, Magyarok,
hogy Nemesek lehessetek! — Le-

gyünk Vitézek, Nemesek, hogy meg-
érdemellyük fzerencsénket, és Ös-
seink' érdemét, és hajdani dicsősé-
gét meg ne gyalázzuk! —

Királyainknak első és második
osztályában alig volt állandó Kato-
naság Hazánkban ; először Zsigmond',
utóbb 's leginkább Corvinus Mátyás'
uralkodása alatt jöve szokásba a' szün-
telen tartó háborúk miatt az állandó,
elejénte igen csekély számú Katona-
ság. Mindaddig a' felkeltt Nemesség
hadakozott, és miket nem tett? —
Miket nem tett elejétől fogva, midőn
annyi nemzeteken keresztül törvén
magát, szinte Európának közepében
a' legáldottabb földet erejével elfog-

lalta, és az ötet környüllakó, és minden felől hatalmasan ostromló számos nemzetek ellen Hazáját megoltalmazta, és mái napig Constitútiójával egygyütt szerencsésen megtartotta, — megtartotta mind a' mellett, hogy néha magok között-is meghasonlottak, és többfelé hajlottak a' Hazafiak, és ugyan akkor mégis a' külső ellenségeken is győzedelmeskedtek, kik az egymástól elfszakadtakat könnyebben elnyomhatni vélvén, rájuk ütötenek. Kivált ha az Árpád' Nemzetsegebéli Királyaink alatt történt dolgokról emlékezünk, el kell szörnyednünk látván, miként kellett legyen dicső Eleinknek a' külső és belső ellenséggel küszködve, vérpatákokat ontva, a' Hazát védelmezni, mint-hogy szinte mindenegygyik Királynak halálával, hol az atyafi Herczegek, hol a' zavarosban hasznot haj-

házó Fejedelmek, néha valamennyen egy időpontban, veszedelmes pártokat, és részszakadásokat okoztak. Az ilyen veszedelmektől azólta mentt Hazánk, miólta nem a' többnyire sokfelé hajló, és pártokat támasztó szabad választás, hanem az örökség jussa teszi Királyink' fejébe a' Koronát.

Első Lajos Királyunknak, kit világfzerte, híres tetteiért a' História méltán Nagynak nevez, szerencsés uralkodása alatt a' Magyar Nemzet volt leghatalmasb, leghiresb, a' Magyar Birodalom volt legnagyobb, legfényesb egész Európában. Nem ok nélkül emeli-fel lelkünket a' nemzeti büszkeség, ha Hazánknek és Nem-

zetünknek ezen szerencsés Epokájába
viszfsza képzellyük magunkat. Lajos
Királyunk a' Föld' és Tenger' Urának
neveztetett, mert ereje, és hatalma
elhatott a' tengerekre-is. — Nem ta-
lálom szükségesnek, hogy ezen di-
cső Királyunknak, és vezérlése alatt
a' Magyar Nemességnek, számtalan
országokon, és nemzeteken vett fé-
nyes győzedelmeit előhozzam; tudva
vannak azok az egész Világ előtt;
de jónak találom, hogy ezen nagy
Királyunk alatt virágzott állapottyát
a' Vitéz Rendnek, és a' szokásban,
és gyakorlásban volt hadakozás' mód-
gyát Hazámfiaival megesmértessem.
Imígy írja meg azt Turócz után Pál-
ma, Hazánknak egygyik jeles Törté-
netirója: „Valamint, úgymond, a'
Politikának, úgy a' Hadimesterség-
nek tudományában és gyakorlásában
is nagyobb volt Lajos minden előtte

uralkodott Magyar Királyoknál, a' mit annyi ellenségeken nyertt győzede-
delmei, annyi a' Magyar Korona alá
vetett Tartományok bőven megbizo-
nyíttanak: úgy hogy egy időpontban
nem csak széles Birodalmának hatá-
rait megoltalmazni, hanem ha szük-
séges volt, megbántólag hadakozni-
is képes volt, 's pedig a' győzede-
lemnek bizonyos reménységében, —
két száz ezer Fegyveresekre vivén
fel Seregeinek számát, a' mi eddig
hallatlan példa vala a' Magyaroknál.
Ezeknek nagyobb része mindég Lo-
vagókból állott, azért, mert a' Ma-
gyarral mint egy vele születik a' Lo-
vassághoz való hajlandóság, meg
azért is, minthogy így az utak sebes-
ebben hátratétethettek, és az ele-
ség 's egyéb hadi szükségek szapo-
rábban megszerezethettek. Ezen Ka-
tonaság' egy része az Egyházi Rend-

nek, Zászlós Uraknak, és örökös Főispányoknak Bándériomiból, az Országnek Vitézkedő Nemeseiből, és tábori Jobbágyokból állott, kiknek a' hadra mindég készeknek kell valajenni; ezek az Ország határain belől a' magok költségén, az Orzágon kívül pedig, Második András' arany Bullája szerint, a' kintstárból fizetett zsoldon katonáskodtak. Ezen Seregen kívül, mellyet Hazai Katonaságnak nevezhetünk, voltak más Seregek is, mellyek a' Magyarok és Németek közül pénzen fogadtattak, kik kötelesek voltak minden időben készen lenni, és az ütközetet kezdeni. — A' Had meg lévén izenve, és rendelve, az a' különös és tulajdon szokása volt Lajosnak, hogy minekelőtte az ellenség az eleséget félre takarhatná, és a' marhákat elhajthatná, Ő Seregeit a' legnagyobb sebességgel

az ellenséges földre szállította, a' mi-
ből az a' nagy hafzna következett:
hogy Seregeit az ellenségnek költsé-
gein táplálta, és a' háborúnak kárté-
kony környülállásait Alattavalóitól
mennél megszűzobb távoztatta. Ha a'
hadakozásnak terhesb, és veszedel-
mesb voltát előrelátta, hát az ellen-
séget, midön meg sem álmodná, két
félről támadta-meg: így gyözte-meg
az Oláhokat, így vetette-ki a' Velen-
czeieket Dalmácziának egész birtoká-
ból. Azon kívül, minthogy tengeri
ereje nem vala, olyan Frigyeseket
szerzett, kik az ellenséget a' tenger-
ről ostromolnák, midön ő földön
egész erejével dúlná. Minden nehe-
zebb és veszedelmesb háborúknban
személyesen jelen volt, és Vezérjeit
's Katonáit önnön példáival tüzelte a'
Vitézségre. Hadvezérjeinek, kikkel
szinte egygyütt nevelkedett, tehetsé-

geit jól esmévén, csak azokra bizta seregeit, kiknek elegendő tudományok, módgyok, és ízerencséjek vala. A' legfőbb Vezéreket is, ha a' hadat tunyán, vagy oktalanúl kormányozták, minden haladék nélkül tisztyeikből kivetette. — — Hogy Bajnokit még nagyobb teteményekre annál nagyobb foganattal gyújthassa, nem egyszer rohant vitéz dühével az ellenségnek legsűrűbb közepébe, 's nem egyszer tevé-ki életét a' nyilvánvaló halálos veszedelemnek; a' mi azután a' Vezéreknak, és Katonáknak, kik illy Vitéz Fejedelemnek drága életét féltik vala, méltó okot is adott a' leghangosb zúgolódásra. Így vala okok zúgolódní akkor, midőn Lajos 1350-ben katonáit ostromra parancsolván, a' felállított lajtorjákon maga volt az első, ki Kanúzium' bástyáira felhágott; vagy midőn Aver-

sa Városának ostromlásakor az ostromlottak kétségbeesett dühhel kirohánván, Ő volt az első, ki vitéz mellyét ellenek fzegezte, 's ugyan mind a' két alkalmatossággal nehéz sebet is kapott. Nem csak Vezér, nem csak Katona, hanem a' hadakozók' Vitézségének szemmellátó bizonyysága és bírája is lévén, senkit, a' ki Vitézségének példáit mutatta előtte, jutalmatlan nem hagyott: az alacson sorsban születteket Nemességgel, a' Nemeseiket pedig jószágokkal, és tisztségekkel ajándékozta-meg; melly adakozásával azt nyerte Lajos, hogy az életét tékozlan nem sajnáló Katona a' harczból soha ki nem állott, míg az ellenséget meg nem verte, bizonyos, és elhítetve lévén, hogy Vitézsége nem marad jutalom nélkül, hogy a' dicsőség, és jutalom még gyermekeire-is által szállván, azoknak -is új öfztön

léend attyok' Vitézségének követésére. — Ki nem látta ebben nyilván a' mostani időknek győzedelmes Taktikáját? —

Hunyady János, Magyarország-
nak a' gyermek László Király' idejében Kormányozója, kinek nevére minden Magyar szívnek vitéz örömeben dobogni, és bajnoki lángra lobbanni kell, különben csak korcs Magyar, — Hunyady János, ez a' tizenötödik Századnak olly Bajnoka, a' millyenek valának *Condé*, *Turenne*, *Eugenius*, *Marlborough*, *Montecuculi* az ő idejekben. — Hunyady János, ez a' Magyar Vitézségnek Lelke, a' Töröknek ijedelmé, az egész Európai Kereszténységnek Védelmé és Oltalma, a' Magyar Insurrectióval szinte csudát

tett. A' Törökök Konstantinopolt, az egész hajdani Napkeleti Császárságnak birodalmával egygyütt elfoglalták; Amurát, az ő dühös, vakmerő, szerencsés Császárijok minden nemzetet tüzzel, vassal, és végső veszedelmekkel fenyegetett. A' Magyar Nemzet, és annak Királya, a' tüzes Vitéz Uláflzó szívére vévén mind maga, mind az egész Kereszténységnek veszedelmét, noha ugyan tíz ezteendőre frígy vala kötve Ámuráttal, de némelly gonoszlelkü emberek által elcsábítatván, és rábeszélletvén, hogy a' Pogánynak fogadott hitet mindég szabad volna megszegnie, elindúl az elhatalmazott Török erőnek gátot vetni, Hunyady' bölcs és jámbor tanácsának ellenére. Hémus hegye alatt Várnánál szembe száll, és öszveütközik a' Magyar Had a' számtalanfzor nagyobb, de nem vitézbb

Török Haddal. Sokáig kétes a' győzedelem; de végtére, a' hitfzegést ostorozó igaz Égnek büntetéséből-e, vagy a' Királynak heves mérészsége miatt, Ulászló megöletik, és a' Királyának halálán megzavarodott Magyarság, a' Nemzetnek Jelesseivel egygyütt, annyira megveretik, hogy Hunyady kevesed magával csak alig menekedhetik-meg. Ámurát maga csudálván a' Magyar Vitézséget, és alig hihetvén-el győzedelmét, az elesett Vitéz Magyar Királynak a' csata' helyén oszlopot emelt. — Rettegett az egész Kereszténység; de a' Magyar új Vitézséget meríttvén szerencsétlenségéből, nem sokára ismét bátran neki megy a' naponként nevedő, nőtön-növő, már már Európa' szívébe áradó Török Hatalomnak, hogy az egész Kereszténységet felökleléssel fenyegető Félhold' szarvát letörhesse.

Hunyady

Hunyady János vezérli, a' Várnai szerencsétlenséget, nem gyalázatot, megbofyszúlui indúlt Magyar Vitézeket. Öszveütközik ismét a' kevés számú Magyar Sereg a' tízsz'er 's többsz'er nagyobb temérdek Törökkel. *Rigómező* a' csatának helye. Három napig tart a' viadal: Harmad napig a' Vitézség mindég dülta a' sokaságot; de az emberi erön, a' lehetetlenségen túl Hunyady az öMagyarjaiival csak ugyan még sem mehetett: a' kifáradtt, és három napi veredésben ellankadtt Vitézeket a' szüntelen megújított erővel dülő Török hatalom elnyomta. Odavesztenek többnyire minden jeles Magyar Hazafiak; de odaveszett hatszor annyi Török. Maga Hunyady csak fortély, és személyes vitézség által vágta magát hazájába. — Rettegett az egész Kereszténység, rettegett Európa, mert a' Magyar Vitézségtől várta megvál-

tását, azt pedig a' szerencse már két ízben elhagyta. Rettegett most még inkább, midőn Amurát elköltöztvén Profétájának kebelébe, Mahomet, Amurátnak még dühösb, és kevélyebb Fija ül vala fel a' Félholdnak kormányára, és attyának szerencsájától fel-fúvzkodva, magát még tettei előtt a' Világ' Félelmének nevezni nem általlá; letapodással, és eltörléssel fenyegeté a' Kereszténységet. Rettegett Európa. — Hunyady országgyűlést hirdet, és az Ország Insurrectiót rendel. A' Magyar Nemesség bátor szívvel fegyvert fog, és harczolni készül, bízván az Istenben, és már annyi veszedelmen keresztül vágott erejében: mert az igaz vitézség nem csükkenik-meg a' szerencsétlenségben, hanem kettőzött erővel emel fel magát. De alig sereglett a' Nemességnek legkissebb része zászlók alá,

midőn Mahomet két száz ezer Fegyveresekkel már Szerviában termett. Ennek hallottára Szilágyi, a' határ-örző csekély Sereggel Nándorfejérvárába veti magát. A' megijedtt Király udvarával Budáról Bétsbe szalad. — Egész Európának szeme a' Magyar Nemességre, és Hunyadyra van függesztve; ettől várja idvességét. Már éjjel nappal víjja Mahomet a' várt; dönti iszonyú faltörőivel a' bástyákat; már be-beront, és megint kiveretik Szilágyitól, — már a' Várpiaczon ontatik a' vér, és hofzfzat foly az útszákon; — egy bátorfzívű Török már fel-fzökött a' vár' tornyába, és hogy társait buzdíttsa, lekapja onnan a' Magyar zászlót, 's a' magáét szegezi helyébe; de észrevévén ezt egy még bátrabb 's nagyobb szívű Magyar, és a' dolgot megháborodható Bajtársaira nézve károsnak itélvén, utánna dü-

hődik — a' toronynak tetején megragadgya a' Törököt, 's minthogy erejek egyenlő, 's a' zászlót tőle ki nem csavarhattya, megöleli, 's magát vele és zászlójával egygyütt leveti a' bizonyos, szörnyű, de örökön-örökké szép és dicső maradandó hazafiúi halálba. *Mútius*, *Horátius*, és mások többet tettek-e Rómáért? — E' Bajnoknak nevét, kinek jeles tette a' Görögöknél Homért, a' Rómaiaknál Virgyilt érdemlett volna, nem is említti a' Magyar Krónika: mert ezeneként mivelvén illyeket a' Magyar Vitézek, nem is látszott olly különös figyelemre méltó dolognak lenni. — Már már elboríttya a' Török sokaság a' várt, midön Hunyady megérkezik csak tizenöt ezer Magyarral, elveszi az ellenségnek faltörő szereit, és Nándorfejérvárt nem csak megfzabadíttya, hanem Mahometet temérdek né-

pével egygyütt annyira meg is veri, hogy a' megöltt Törökök dermedő halmokban hevernek — az élők pedig csak Konstantinopol alatt állanak-meg, és onnan csudállyák a' Magyar lelkeséget. Mahomet maga nagy sebbe esvén, mérget kíván híveitől. — Ezt mívelte a' Magyar Nemesség, és Hunyady. Így menté-meg Európát az elhatalmazott Töröktől. Meg esmérte ezt az egész akkori Világ. *Ránzán* azt írja: „*Nisi ingentibus Turcarum conatibus obviam itum esset, opera opere et armis Joannis Corvini, actum jam prorsus fuisset de re Hungarorum, deque universis Hungariae propinquis, conterminisque regionibus, imprimis de nostra Italia.*“ — Boldoggá lett Hunyadynak munkás, jámbor, vitéz élete által az egész Kereszténység, kivált Magyar Ország; a' legnagyobb szerencse mégis, mel-

lyet Hunyady ennek szerze, a' volt, hogy olly két Fiat nemzett Néki, kiknek egygyikét, kit az írigység, és gonofzság hohér kézre ada; soha eleget meg nem gyáfzolhatta, a' másíknak, kit a' szerencse, és személyes virtussai trónussára ültetének, soha eleget nem örvendezhetett.

Hunyady Mátyás, kit a' Magyarok az elfelejthetetlen Jánoshoz érzett örök háladásból Királlyoknak válaftának, olly fényt és dicsőséget hozott a' Nemzetre, a' millyennel Elötte az még nem dicsekedhetett: mert azon kívül, hogy a' Nemzet ö alatta hatalmára, erejére, birodalmára, és hadi szerencsájére nézve az elsők közül va-

ló volt Európában, a' Magyaroknak lelki tehetségeit is úgy iparkodott művelni, és csinosíttani, hogy, ha az Elfelejtethetlenek kora halála, és az őtet követő Királynak uralkodása a' dolgot félbe nem szakasztotta volna, a' Magyar Nemzetet ma a' Cultúrának azon magas pontyán szemlélné a' Világ, mellyen hajdan a' Görögök, és Rómaiak tündöklöttek. Az volt Ő a' Magyaroknak, a' mi Perikles a' Görögöknek, Augustus a' Rómaiaknak, Első Péter az Oroszoknak, Tizennegyedik Lajos a' Francziáknak, és Második Friderik a' Poroszoknak. Ha Mátyás Királyunk tovább élhet vala, Buda Athénává, Rómává vált volna nem sokára. Nagy költségek és ajándékok által Budára édesgetvén Európának minden részeiből, kivált Olaszországból a' Tudósokat, Szépmestereket, és Kézmiveseket, Hazánk-

ban, 's kivált a' Királyi udvarban virágzottak leginkább a' tudományok, szépmesterségek, és kézmívek. Buda tömve vala az emberi elmének, tehetségnek, mesterségnek remekjeivel. A' Királynak sok ezerekből álló Könyvtárja, melly a' Mohácsi veszedelem után prédává és hamúvá lön, mind ritkaságára, mind számosságára nézve az első volt Európában. — Hofzszú volna Mátyásnak, és alatta a' Magyar Nemzetnek dicsőségét, hatalmát, győzedelmeit előhoznom: keveset mondani erről vétek volna, sokat írni pedig nem ezen hazafiúi elmélkedéseknek szük határába való. A' kinek Hazámfijai közül Nemzetünknek, Mátyás' halálával sírba szállott, és azolta néha csak aliglan és múlólag felvillantt dicsőségében gyönyörködni tetszik, olvassa-meg Történetíróinkat, és — örvendgyen. Egye-

dül Mátyásnak a' hazát védő Katonaságra nézve tett hasznos rendelkezéseit találok szükségesnek megemlíteni. Pálma imígy iz azokról: „Észrevé-
vén Mátyás, hogy a' hanyathomlok öszvefzedett, a' tábori fenyítékhez szo-
katlan, és a' fegyverforgatásban tudat-
lan Katona a' Hadvezérnek nem hasz-
nára, hanem inkább terhére volna;
ellenben a' tanúltt régi Katona, bár
kissebb számú is, a' legnagyobb Tö-
rök Sereget is meggyőzte légyen,
azon iparkodott, hogy mindég legyen
állandó Katonasága; azokkal pedig,
mellyeket az Ország' Rendgyei a' Con-
stitútió szerint állítanak, csak a'
végső szükségben élne. — Négy neme
volt továbbá ezen állandó, zsoldos,
a' hadra minden időben kész Katona-
ságnak: 1ször *A' nehéz Lovasok*,
sokféle fegyverrel megterhelve; 2ször
A' Huszárok, vagy Könnyülovasok;

3szor A' nehéz *Gyalogok*, a' sok nemű fegyverrel annyira megterhelve, hogy fegyverhordózáokra szükségek volt légyen; 4szer A' könnyű *Gyalogok*. Ezeken kívül volt a' *Fekete Sereg*, Mátyásnak legkedvesebb Katonasága, melly hat ezer főből állott, és a' fekete melyvastól, fekete öltöztől, és a' széltől naptól megbarnúltt ábrázattól Feketének neveztetett; ezek közé csak a' nemesebb lelkű, erősebb testű bajnokok vétettek-fel. Ezeket Mátyás oda szokta fordítani, a' hol a' veszedelem és ellenséges erő legnagyobb volt, és annyit végzett fekete Seregével, hogy ez győzhetetlennek is neveztetett. A' Királynak példájára, és ösztönözésére minden Egyházi és Világi Főrendek-is tehetségeik szerint tartanak vala Katonákat, és a' tábori fenyítékben, és fegyverforgatásban gyakorolják vala őket,

kik a' Királynak a' Csehországi és Austriai háborúkban, de kivált a' Törökök ellen nem kevés szolgálata-
tokat tettek; úgy hogy, ha Mátyásnak a' Trónusban Örökös az ő Katonatorvényeit követik és megtartyák vala, soha a' Magyarok Katonákból, soha a' Katonák jó Vezérekből ki nem fogytak volna.“ —

Méltó itt megemlékeznünk Mátyásnak hadakozása' módgyáról is, a' mi a' Nápolyi Udvarnál múlató Egri Püspökhez írt következő leveléből bőven kitetfzik. Minekutánna előszámlálta volna levelében a' Katonaságnak külömbféle nemét, és annak szokott zsoldgyát, végtére imezt írja Mátyás: „Hogy pedig Ő Felsege, (úgymond) ezen Seregeknek szokásaikat, és tulajdonságaikat tudgya: a' Fegyverhordók mi nálunk

fal gyanánt állanak, és helyeikből soha ki nem mozdúlnak, ha mindgyárt álló helyekben eggyről egygyig öszvekonczoltatnak is. A' könnyebb fegyverű Seregek az idő és környülállás fzerínt ki-kirohannak, és ha kifáradtak, vagy nagy veszedelmet sejtenek, a' fegyverhordók megé gyülekeznek, ott kipihennek, és öszveszedik magokat; a' honnan előadandó alkalmatossággal ismét kirohannak. Az egész gyalogságot, és a' puskásokat a' nehéz Fegyveresek veszik körül, nem másként mint egy vár: mert az öszveállított nagyobb paizsok valóságos várt és bástyákat formálnak; így elfedve lévén a' közbe vett Gyalogok, mint bástyákból, és sánczokból hadakoznak, ki-kitörnek, a' mint ezt Atyaságod, ki hadainkban több ízben jelen vala, szemeivel láthatta és tapasztalhatta.“ — Ezen dicső Kirá-

lyunknak bölcs rendeléseit, és azon minden időben, és hadi környülállásokban tapasztalt Igazságot, hogy csak a' tanúlt és gyakorlott Katona győzhet és állhat-meg egygy gyakorlott Katonákból álló Had ellen, láttatott a' mostani Kormányfő is szemmel tartani, midőn az Insurrectiót a' tellyes Békesség' idejében rendelte, hogy az addig a' fegyverforgatáshoz, a' szükséges hadi mozdulásokhoz, és egyéb munkákhoz szokhasson, míg a' bizonytalan környülállások úgy hozhatnák magokkal, hogy — a' Hazának, Királynak, és Constitúciónak megtartásáért vérnek kellene ontatni.

A' mit a' Magyar Nemesség a' legújabb időkben tett, midőn

Tereziának Magyarországot, és annak Koronáját megtartotta, annak élő bizonyágai az ösz Hazafiak, kik magok is jelen voltak, és részt vettek mind a' vitézségben, mind a' dicsőségben: a' hazafiúi örömnök könnye gördül-ki most is bádgyadtt szemeikből, — a' vitézségnek lángjába lobbanik-fel megaggott tetemek most is, és büszke tekintetet vet kiki szegen függő kardgyára, midön visszfa emlékezik az 1741-dik esztendőre, mellyben egész Európa csudálkozással, és az érdemnek tellyes megesmérésével feltette a' Magyar Nemzetnek fejére az igaz hazafiúságnak, hadi legfőbb Virtusnak, a' nemzeti lelkeségnek és vitézségnek, a' Nemzetek történeteiben örökké fennmaradandó, és zöldelleni semmi időben meg nem szűnendő borostyán koszorúját. Ezen dicső történetnek, melly mind a' Ma-

gyar Nemességre, mind annak Fejedelmére egyenlő fényt hozott, emlékezetét soha eleget meg nem újíthattuk. —

Elköltözvén VI-dik Károly Császár és Magyar Király az örökkévalóságba, és fimagzatot nem hagyván maga után, a' Magyar Nemzet ismét vízfzja helyhezttetett Szabad Királyválasztásának sok századokig változó szerencsével gyakorlott Jussába; de hálákkal emlékezvén a' jó és nagyszívű Nemzet a' Boldogúlttnak jó tetteiméneiről, 's mintegy előre érezvén, hogy a' Világon legszebb, legkellemesb Afzszony a' Földnek legkegyesb Királynéja is léend, Mária-Terézia Herczegafzszonyt nem csak Királynának választotta, hanem kimondhatatlan örömmel és fényes pompával meg is koronázta, és a' Királyi

Koronának jussát a' Leányágra is általadta. — De a' Nemzetnek öröminnepét csak hamar a' legveszedelmesb háborúnak rémítő fergetege követte, és a' gyenge Királyi Afzszonyt az ő egész Házával egygyütt minden dicsőségéből, nagyságából és szerencsésjéből kiforgatható veszély fenyegette: mert az Orosz, és Török Császárokon kívül, Európának szinte minden koronás Fejedelmei, ki irígység, ki a' meghalt Császárnak örökségéhez való atyafias jussa által ingereltetvén, már előre e' végre elkészített nagy erővel, és hatalommal feltámadának, és az Austriai Birodalomra minden felől ráütének. Soha az Austriai Ház az ellenség nagyobb szorulttságban nem találhatta volna: a' régi Katonák el valának eresztve, a' Kincstárok az előbbi háborúkban kiürültek; a' Tartományok, mellyekből segítséget

gítséget lehet vala várni, el valának
fzerte foglalva, — egyedül Magyar-
ország maradott-meg a' minden ba-
ráttyaitól elhagyatott Királynénak,
és egyedül a' Magyar Nemzetbe is
helyzé Ö egygyetleneggy és végső re-
ményiségét. Országgyűlést hirdetett,
a' hol megjelent Maga is személyesen.
'S ott, azon Trónuson, mellyen haj-
dan Szent István az ő tiszteletre méltó,
jámbor, alázatos, komoly Férjfiúságában,
— Kálmán az ő mély 's előrelátó,
bölcs eszével, megtörhetetlen
Királyi erőben, és komor felségben,
— Első Lajos az ő földön és tengeren
metszfzeható erős, hatalmas, vi-
téz nagyságában, — Mátyás az ő erős,
bajnoki férjfiúságában, tűzes eszé-
vel, és lelkével, ellenségeiben ije-
delmet terjesztő emberi, és Királyi
tehetségében — ülnek vala, ott, azon
Trónuson most, szebb és gyengébb

memének, az Egektől a' tékozláson túl áldott kellemeivel és kegyeivel, — az ifjúságnak mosolygó hajnalában, — a' szépségnek legfőbb, leglelkesb, menybe ragadó alakjában, — aranyidők' reményeivel sűgárzó kegyes és szelid tekintettel, — 's mint-hogy a' csecsemő Józsefet ölében tartá, az anyai érzeménynek édes, de most megkeserített gyönyörűségében, — leereszkedő, 's mindent boldogítani akaró kegyes felségben, Terézia, a' Magyaroknak koronás, fiatal, szép Királynéja ül, — és menyei, néha mégis fuldokló szavakkal, könnyekben borongó szemekkel tudokra adgya veszedelmét az öszvegyűltt Vármegyéknek. Ekkor az Országnek minden Rendgye, az esztenők' terhétől megaggott ösz szintűgy, mint az életerőtől pattogó Fialat elragadtatva, 's mintegy villámtól meg-

csapva, hazafiúi lángba lobbanva,
— valamennyen kardot rántanak, 's
tűzesen azt kiáltyák: „*Életünket vé-
rünket Királyunkért, és Hazánkért!*“
— Megrendeltetett az Insurrectió, és
sebesen, mint a' széjjel kapó tűz,
nem csak Pozsony' Városa, hanem
az egész Ország Katonává lön. Ekkor
tapasztalta az Austriai Ház, melly
drága kincse légyen a' Magyar Ki-
rállynak a' Nemesség. Ráütöttek a'
Magyarok a' sok ellenségre, és meg-
verték; és megtartották kedves Ki-
rállyoknak az Országot, és Koronát.

Általában örömmel és nemzeti
büszkeséggel mondhattuk, megval-
lya azt egész Európa is, hogy ezen

legformálttyabb Világrészben mi vá-
lánk eddig a' legvitézebb Nemzet:
Atila' és a' Hunnok' idejétől fogva a'
mái napig, — ha két három időpon-
tot kivesszünk, mellyben az elpuhúlt
Magyar mintegy magából és nemzeti
természetéből kivetkezett, a' minek
árrát, haj! elég szomorúan és drágán
fizeték-meg! — A' Magyar Nemzet-
nek politikai existentiája nem volt
egyébb, hanem egymást nyomban kö-
vető háborúk és győzedelmek. A' haj-
dani éveknek koronás és koronátlan
Jelessei, kik vagy az Országok' Nem-
zetek' hódította, vagy a' Nemzetek'
boldogítása és dicsőségre, hírre
névre emelése, vagy az életét meg-
vető, vérét nem kímélő Hazafiúság,
— vagy az emberinél többnek látszó
lelki és testi erő és tehetség, — vagy
csudára ragadó Heroizmus által örök-
ké élnek és élni fognak az emberek'

emlékezetében, és az emberi jeles-
téményeknek századról századra ál-
talmenendő könyveiben, a' millyenek
valának a' régi időkben: *Sándor*,
Július Caesar, *Scipio*, *Hannibal*,
Augustus, *Pompéjus*, *Troján*, *Mark-*
Aurél, *Fábius*, *Cincinnatus*, *Horá-*
tius, *Cátó*, *Scaevola*, — *Alcibia-*
des, *Aristides*, *Themistokles*, *Pe-*
rikles, *Miltiades*, *Leonidás*; — az
újabb időkben *IV-dik Franczia Hen-*
rik, *Gusztáv Adolf*, *Péter Czár*,
Condé, *Türenne*, *Vendome*, *Villars*,
Eugyénus, *Tilly*, *Wallenstein*, és
sok más nagylelkű, nagy dolgokat
véghez vitt Férjfiak, — mind éltek a'
Magyaroknál is: *Atila*, *Árpád*, *Bo-*
tond', *István'*, *László'*, *Lajos'*, *Má-*
tyás Hunyady', *Szilágyi'*, *Bátory'*,
Kinizsy', *Bátor Opos'*, *Magyar Ba-*
lázs', *Gereb'*, *Jaksics'*, *Kéry Balázs'*,
Derecsenyi', *Logody'*, *Szondy'*, *Zri-*

nyi', *Nádasdy Tamás'*, és más nagy Magyaroknak dicső személyekben, kik annál nagyobbak valának, mennél többen voltak az Irígyek, kik a' Magyaroknak Virtussát kissebbítették, és mennél kevesebben azok, kik a' Magyar nagylelkeknek tetteiket megénekelték, vagy megírták volna.

*„Sírjokba döltek sok jeles emberek
Nevekkel egygyütt: mert csak Azok, kiket
Megtisztelt a' Virtust imádó
Múzsza' dicső szava, nem ha-
landók.“*

VIRÁG.

Ha a' Félvilágot megrázó, nemzeteket meghódító, országokat dúló erő 's hatalom Virtus egy Királyban, ki volt nagyobb Atilánál, kiről Nádasdy Ferencz ezen csuda és ije-delem képet állította-fel:

„*Pavete , Reges! Formidate Principes!
Timete Regna! perhorrescite Populi!
Metuite Gentes! ingemiscite Urbes!
trepida Munde!*

*Ad novi , et nunquam hactenus visi
Portenta Cometae.*

*Ab oriente emergens , in occidentem vergit,
nec prius cum Sole velle videtur occidere,
quam totum cum Marte circumeat hori-
zontem.“*

Ha nagy az a' Fejedelem , a' mint-
hogy valóban nagy , a' ki bölcsessé-
ge , nagy elméje , bajnoki személyes
Virtussa , magas lelke által egy Nem-
zetet a' nemzeti erőnek és hatalom-
nak magas pontyára emel , és a' tu-
dományok , szépmesterségek által azon
legszebb emberi nemességre , mellyet
egyedül a' lelki , és erkölcsi Cultúra
adhat , hát nagy vólt valóban Mátyás
Királyunk , és *Cortesi*us méltán éne-
kelhette Róla :

„— *Nulla Divi periturus in aevō
Matthiae durabit honos; nec nominis
unquam
Deficient monumenta sacri, venturaque
quondam
Secula palmiferos delebunt nulla trium-
phos.*“

Ha a' Hazáért a' bizonyos halálba
rohanni nagyszívűség, nagylelkűség,
— Óh *Zrinyi! Leonidás! Kodrus!
Regulus! Koriolánus!* nagyszívű,
nagylelkű Hazafiak — örök dicsőség
néktek! —

Nagy volt a' Magyar Nemzetnek
hatalma, dicsősége, szerencséje, ne-
ve, míg élt a' nemzetben és annak
Királlyaiban az östől örökségben ha-
gyott bátor lélek, erős szív, a' félel-

met és veszedelmet nem esmérő bajnoki Virtus, a' véráldozatot nem kímélő hazafiság; — míg meg volt a' Király és Nemzet, az egyházi és világi, a' hatalmasb és szegényebb Rend között az egygyesség, igazság, a' viszont Szeretet és bizodalom; de minekutánna ezen, minden országnak, nemzetnek, és kormányfűeknek fenntartására szükséges erkölcsök Hazánkban kivefűének, és ellenkezűkre fajűlának, — minekutánna a' kincstár némelly Királyoknak helytelen adakozása, félreértett Kereszténysége és viszfűzás ájtatossága által egűszben kiűrűlt, — olvastassanak bár meg ez eránt némelly Apátűrságoknak és Klastromoknak szerzűleveleik; — minekutánna némelly hívságos, és igazságtalan Királyok a' törvény szerűnt egyedűl a' vitez érdemet illetű jósfűgokat, kényeiknek szolgalű kedvelt-

tyeikre tékozlották, — minekutánna némelly roszlelkű Ispányok, a' millyenek valának Péter alatt *Buda*, Salamon alatt *Víd*, András alatt *Diénes*, Zsigmond alatt *Gara*, és mások alatt mások, kikémlélvén a' Fejedelmeknek gyengeségét, azokat a' jó hazafiak eránt erőszakos, törvénytelen cselekedetekre, igazságtalanságokra, kegyetlenségekre ingerlették; — minekutánna némelly Királyok attyokfijival szüntelen viszfzálkodván, osztozkodván, a' nemzetnek erejét, hatalmát, és szívét is többfelé húzták, és néha egymás ellen fordították; — minekutánna némelly Zászlós Urak a' törvénytelenül, és erőszakosan elfoglaltt jószágok által elhatalmasodván, a' szegényebb nemességet elnyomni, 's magokat a' Királyi Méltóság, és törvény ellen szegezni, sőt azokat megsérteni-is bátorzkodtak; — minek-

utánna némelly Árpád' vérétől elfajúltt Fejedelmek, megvetvén az igaz hazafiakat, a' főbb hivatalokat, jószágokat, és egyéb Királyi kegyelmeket jöttmentt Idegenekre pazarlották, hogy a' Magyar már szinte idegennek láttatott lenni önnön hazájában. „*Habet nempe* (azt mondgya Palma) *id sibi proprium gens hungara, ut cum ipsa fide et amore in Principes suos nulli concedat, pro eorum salute sanguinem et vitam profundere in lucris ponat, vicissim ab eisdem diligi, amarique ambiat.*“

— Minekutánna a' világi Nemesség elnyomorodván, 's elkomorodván, ha véletlen háború ütött-ki, a' hadvezérség a' Püspökökre és Egyháziakra maradott: méltán kiálthatta *Tamás Esperes* a' Tatárjárás után: „*Heu! heu Domine Deus noster! — Quam multo melius infelices ii se suumque*

populum piis votis, intentisque precibus juvare poterant, sacris aedibus supplicando, quam materialibus armis accincti, in castris Laicalibus pernoctando.“ — Minekutánna, a' mint ugyan Tamás Esperes, a' Tatár pufztíttásban szemmellátott tanú írja, a' Magyarok a' hofzfas békességben elfzokván a' Katona kemény élettől, henyélésre és testi gyönyörúségekre adták magokat: mert Magyarországnak termékenysége és bősége okot adott nékik a' mértéktelen gyönyörúségekre; az Ifjúságnak minden dolga hajcsinosgatás és pipere vala; a' férjfiúi öltözetet afzszonyira változtatták; jól ettek, ittak, vendégeskedtek, sokáig aluttak; verőfényes erdőkben, és kies réteken, afzszonyaikkal egyetemben, élvén minden napjaikat, nem gondolkodhattak a' hadról, fegyverről, kik szüntelen múlat-

ságokban, nem nyomos dolgokban forgottak; — szóval, minekutánna az elfajúltt, részszerint maga, részszereint Királyainak vétke által megromlott Magyar Nemzetben kihalt a' régi, Hazáját, Királyságát, és Constitúcióját forrón szerető, és vérével védő nagy, erős, büszke nemzeti lélek; a' szegény Haza IV-dik Béla Király' idejében olly veszedelemben, és síralmas állapotra jutott, hogy a' Király földönfutóvá, a' Nemzet az irgalmatlan halálnak, 's a' legsanyarúbb inségnek prédájává, a' téjjel-mézzel folyó ország vadon pusztává, és a' vadak' lakhelyévé lön. Olvassuk csak e' szörnyű szerencsétlenségét, és síralmát Hazánknak, mí, kárvallott Össeinknek most még boldog onokáji, és káraikon tanulván, gerjedgyünk-fel az utolsó cseppvért-is hazafiúi örömmel ontandó vitézségre. Imígy írja

meg azt Tamás, Spalátumi Esperes, ki azon időben él és ír vala:

„1241-ben, Béla, András Király Fíának idejében, uralkodásának ötödik esztendejében, a' veszélyt-hordó Tatár-nép Magyarország felé közelget vala. — Híre futamodván ezen vezedelemnek, a' Magyarok az egész dolgot csak hiú álomnak tarták, mert a' hosszú békességben elpuhultak, és elfoztak a' hadakozástól, fegyverforgatástól. De az okosabban gondolkodók, tartván a' vérengző nemzet becsapásától, megindulának, és a' Királyt, és Herczegeket gyakor kérésekkel únszolák, hogy vennék elejét a' fenyegető vezedelemnek. — A' Király alig indúlt meg kérésekre; utóbb csak ugyan mégis öszvezede Bárójit, Országa' Nagygyait, és a' Magyar Seregeknek erejét. Eljöve.

Kálmán Herczeg, a' Királynak Testvére, minden erejével; eljövének a' Magyar Főpapok is, gazdagságokhoz képest nagy Katona-Sereggel. Megjelentek Mátyás, Esztergomi, Ugrin, Kalocsai Érsekek, kiket követének sok Apátok, és Szerzetesek, mint juhok az áldozatra. Akkor kezdének valamennyen tanácskozni, de meg nem egygyezhetvén, sokáig semmit sem végzének. Némellyek ijedtekben megdermedvén, legjobbnak tarták, a' Tatároknak engedni, 's meg sem ütközni vélek. Némelly efszevezett, meghitt kérkedők azt mondák, hogy az ellenség a' Magyaroknak látására is megfutamodik, és így meg nem egygyezhetének. Mikoron ezek így késedelmeskednek, és hafzontalan tanácskoznak, ím' megjelenik véletlen egy Hírmondó a' Királynál, 's bizonyosnak jelenti

azt, hogy a' temérdek Tatár nép már bejött az Országba, 's mindég közelebb ér. Elhagyván ekkor a' tanácskozást, a' Király, és az Ország' Nagygyai a' hadhoz kezdének készülni, Seregeket gyűjtének, és ezek felett Vezéreket rendelének. — A' Tatárok Esztergomnál általkelvén a' Dunán, Pest felé indúltanak, melly legnagyobb Város vala. „

„ Akkor a' Király egész Seregével (mert a' Tatárok szántszándékkal visszavonák magokat) mintegy kergetvén a' futókat, a' Tifzáig ment; mellyen ismét általkelvén a' Sajó vizéig ért. Az egész Tatár Sereg a' Sajón túl táborozott: a' Magyarok, látván az ellenséget megállapodni, a' Sajón innen telepedének-meg. Más napon a' Tatárok megszalasztván a' folyó' menttét őrző Magyarokat, részszerint a' hídon, részszerint a' vízen

vízen kereftül gázolva, általjövén-
nek; és íme hajnalkor megjelent a'
mezőket elborító temérdek Tatár-
ság. A' megszalasztott Magyar örök
a' táborba futván, alig tudák fellár-
mázni a' bátorságos álomban heverő
Magyarokat. A' szomorú hírre fel-
ébredvén végtére ezek, nem hogy,
a' mint a' jelenvaló nagy veszedelem
kívánta, fegyvert ragadtak, lóra ül-
tek, és az ellenségnek elejbe mentek
volna, hanem álmosan húzodozván,
és magokat csínosgatván, alig gon-
dolkodtak az ütközetről. Kálmán
Herczeg, Ugrin Érsek, 's egy né-
melly Templárius Mester, kik, mint
Vitéz férjfiakhoz illett, nem hever-
tek mint a' többi, hanem az egész
éjt ébren, és fegyverben tölték, a'
hírre csakugyan mégis legottan ösz-
veszedék magokat, és, egy ék for-
mába állított kis Magyar csapattal az

ellenségbe rohanntak. Kis ideig nagy vitézséggel harczoltak; de a' sokkal számosb Tatár Seregtől elnyomattván, 's közülök már sokan elesvén, ismét visszavonúltak a' táborba. Itt Ugrin, ki nemes, nagy, és szabad lelkű, állhatatos, bátor, vitéz hazafi vala, a' Királynak, és a' fő Uraknak restségét, és féltékenységét fenn szóval kezdé dorgálni, hogy illy nyilvánvaló iszonyú veszedelemben magokat és hazájokat olly álmosan veszni engednék. A' kik tehát készen valának, hozzájok adák magokat; de némelly megrémültek, mintegy megtébolyodva, nem tudák, mit tegyenek, hová mennyenek. Most a' három Vitéz Vezér újra kicsapott seregével. Ugrin olly vitéz hazafisággal dúlta a' legsűrűbb ellenséges csoportokat, hogy a' Tatárok ötét, mint a' hadnak halál-szóró villámját, nagy kiáltással, és

iszonyodással kerültk; Kálmán, és a' Templárius hasonlóképpen nagy vérontást tevének az ellenségben, de a' sokkal számosb Tatárságnak szüntelen újjuló erejét a' meglankadtt Magyarság tovább ki nem állhatván, visszafordúla; a' megsebesedett Kálmán, és az Érsek alig érhettek feleikhez. A' Templárius a' csatában megöletett, és odaveszett számtalan Magyarság. “

„Azon napon, mintegy két óra-kor egyszerre kiterjéskedik a' temérdek Tatar sereg, és környülvévén a' Magyar tábort, azt részszerint nyilakkal lövöldözni, részszerint gyújtogatni kezdék. Ezt látván a' Magyarok, megrémülének, és annyira eszeket veszték, hogy sem szaladásról, sem közönséges ütközetről nem gondolkodhattak, hanem tétova futkoztak,

mint az öldöklő farkasoktól szorongatott juhok az akolban. Szegény, nyomorúltt Magyarok! a' menekedhetésnek minden reményéből kifogyván, a' nyilaknak záporát már nem is az ellentartott paizsokkal, hanem fordított hátokkal fogadták, és rendre úgy hullottak, mint a' megrázott fának gyümölcse a' miként hullani szokott. Minekutánna az élethez már minden reménység el vala véve, a' Király és Herczeg odahagyván a' Hazának zászlóját, futásnak eredtek. Ekkor az elhagyatott Magyarság nyíllal, tüzszel, vassal emészttetvén, már a' halálnak torkában látta magát, — futni akart, de meg vala dermedve. Látván a' Tatórok, hogy a' megrémúlttek sem fegyvert fogni, sem az ellankadtak szaladni nem tudnak, el kezdék őket nyilazni, vágni, szúrni, hóhérolni, senkinek nem ir-

galmaztak. Jobbra, balra úgy hullottak a' Magyarok, mint őszszel a' falevél; halmokban heverték a' szegényeknek hóltt tetemeik; — folyónként hömpölygött a' Magyar vér; a' szerencsétlen haza vörös volt síjainak kiontott vérétől. Ott veszett-el ama derék hazafi Ugrin, Mátyás, és sok Egyházi, és Szerzetes.

„Miként írjam le a' szörnyű kegyetlenséget, mellyet naponként a' városokban, falúkbán követének-el a' Tatárok? midőn az aszfszonyokat, vénket, csecsemőket mezítelenre vetkeztetvén, hogy ruházatt yok vérbe ne keveredne, egygyenként hóhérolták. — A' Tatár aszfszonyok felfegyverkezve, mint a' férjfiak, szintúgy gyilkoskodtak; ezek a' fogoly aszfszonyokkal még kegyetlenebben bántak: mert ha kiket szeb-

beknek találtak náloknál, kiktől Tatar férjeiket félthették, legottan megölték; vagy ha kiket a' szolgálatra alkalmasoknak gondoltak, elvágván előbb orrokat, és megfzeldelvén arczájokat, folgaságra vetették. A' fogoly gyermekeket magok elejbe parancsolván, rendbe ültették, és öniñön porontyaik által öldöztették, nevetvén és megdicsérvén azt, a' ki fejeket legjobban tudta elütni. Nem kimélték a' nő nemet, nem irgalmaztak a' vénnek, nem kegyelmeztek a' csecsemőnek. — Midőñ a' Szerzetesek' lakásaihoz értek, ezek egyházi szent ruhájokba öltözködve elejbe menének, és énekeikkel mintegy hódolást akarván jelenteni a' győzőknek, ajándékokat hoztak, hogy irga'masságra gerjesztenék a' szörnyetegeket; de ezek sem el nem értvén, sem el nem fogadván semmit, egygyig lenyakaz-

ták őket. A' klastromokat felgyújtották, a' templomokat megfertőztették, oltárokat lerontották, a' szent ereklyéket öszvetiporták, és a' szent öltözetekből ágyossaiknak ruhákat szabtak. A' zsákmánynak nem volt száma, nem volt mértéke; temérdek volt az elvitt lovaknak, barmoknak, kincseknek sokasága; az elfogott, 's részszerint elvitt, részszerint felgyilkolt férjfiaknak, aszfszonyoknak, leányoknak, gyermekeknek száma. — Elfutamodván e' szörnyű csapásnak híre, az egész Világ megrémült.“

„Béla Király kevesed magával, előbb Austriában minden kincseitől embertelenül megfosztatván, és a' Tatároktól nyomban üldöztetvén, a' Dalmáciai szigetekbe bújdosott. —“

Két ezrtendeig maradtak a' Tatárok az országban, mellyben a' felső egynehány Vármegyét, az Esztergomi várt, Fejérvárt, és a' Sz. Mártoni klastromot, úgymint, a' melly helyek jól védelmeztettek, kivévén, minden elpusztúlt — vérbe, lángba, füstbe ment. A' gabonatermő földek, mellyek ez idő alatt nem műveltethettek, elparlagosodtak; az országútakat fű nőtte bé; sem ember, sem marha nem volt az országban. — Azokat, kik a' Tatárok elől a' hegyekbe és erdőkbe bújdostak, az éhség, és a' vadak ölték-meg: mert a' farkasoknak, és egyéb ragadozó vadaknak száma, Tamás' bizonyíttása szerint, annyira szaporodott, hogy ezek a' házokba is berohanntak, sőt a' fegyveres embereket is megtámadták. — E' volt siralmas következése a' Magyar Nemzet' megromlásának,

elfajulásának, — a' Nemzet és Király, a' szegény és hatalmas, az Egyháziak és Világiak között elhatalmazott egyenetlenségeknek, és viszfzálkodásoknak.

Az Országot még IV-dik Béla, a' mennyire lehetett, helyre hozta. Felépültek a' városok, csapatonként költözvén a' szomszéd Tartományokból a' külömbféle nemzetbéli emberek a' megkevesedett Magyarok közé; 's idővel a' Magyar Nemzet két nagy Királya alatt, kik, ammint fellyebb említettém, első Lajos, és Corvinus Mátyás valának, még nagyobb dicsőségre, névre, erőre, és hatalomra emelkedett, mint sem valaha volt. De Mátyásnak kora halála után, Ulászlónak uralkodása alatt ismét elnyomo-

rodott: a' nemzeteknek szokott vezedelmes nyavalyái, a' millyenek a' túnyaság, puhaság, hívság, gondatlanság, tékozlás, irigység, gyűlölség, meghasonlás, egyenetlenség, visszálkodás, törvénytelenység, nyomás, ragadozás, mellyek a' [nemzeteket, polgári társaságokat és szerződéseket, mint a' hagymáz az embertesteket, megszokták csikorni, és néha fel is oldozni, — ismét erőt vettek a' magyar Nemességen. A' Paraszatok részferint a' kegyetlen nyomattatás miatt kétségbe esvén, részferint a' Nemesség által rossz példákra ingereltetvén, felzendültek, és Dózsa György' vezérlése alatt száz ezernél többre nevedevén számok, az országot pusztították, a' városokat gyújtogatták, rabolták, a' nemességet gyilkolták. Elszörnyedve, borzadozva kell olvasnunk ezen idő' történeteit, ezen

úgy nevezett Kuruczoknak szinte a' Tatárokét is fellyülhaladó vérengzését: — Nem volt az az istentelenség, az a' hóhérlás, az a' fertelmes erőszak, a' mit az egyházi és világi Főrenden, a' Nemességen, az Afzfzonyokon és Szűzeken el nem követtek volna, míg a' temérdek gyilkolások, és károk után ezen vérengző csorda a' felkeltt Nemességnek, és Zápolya János Erdélyi Vajdának ereje és hatalma által le nem tiportatott. Egyedül a' vala az országnak szerencséje, hogy éppen akkoron külső ellenségtől, nevezetesen a' Törököktől, nem szorongattatott. Egyébberánt Lajos és Mátyás dicső Királyaink által szerzett, és fegyverrel hódított Tartományi a' Magyar Koronának, a' déli, napnyúgodti, és északi szomszédok által mind elfoglaltattak.

De a' szerencsétlenség csak halad, el nem marad vala: mert a' Magyar Nemzet nem hogy kigyógyúlt volna nyavalyáiból, hanem naponként roszszabbúl lön. Eggy nagy és erős lelkű, bölcs, vitéz Király a' Hazát meg-orvosolhatta volna, de Ulászlót az uralkodásban Lajos követte, még gyermekkorában, ki egyébberánt szelid, békes, eszes, 's mellette vitéz Királyt igér vala magában a' Hazának, ha az Országban békességet, jól rendeltt katonaságot, teli kincstárt, és hazájokat szerető, magok közt megegygyező férjfiakat talált volna. De — másként volt; a' veszni indúltt hazában minden fel volt fordúlva: a' Korona' jószágai roszszúl kormányoztattak; az elhatalmasodott Uzsorások erőszakoskodtak; a' roszszúl gazdálkodó fiatal Király, és az elnyomattatott Nemesség szükséggel,

szegénységgel küszködtek ; a' Korona' jószágai elzálogosítottak ; a' fiatal Királyt könnyen elcsábító Főtisztviselők , félretévén a' Hazának szent ügyét , magoknak takartak ; a' határ- vároknak helyrehozására rendelt költségeket önnön hasznokra fordították a' magyar pénz meghamisított ; — nem volt igazság az országban ; a' törvényeknek , és Biráknak ereje 's hatalma megcsükkent ; némelly özfeszövetkezett hatalmasok nyilván a' Király és a' törvények ellen szegeztek magokat ; ezeknek hatalmától tartván a' gyenge Király , és kedvezni akarván nékik , a' nemes Rendnek hátrátételével , minden tanácscsát csak velek tartá , a' mi a' Nemességet haragra és boszszúra lobbantá ; a' Királynak udvarából a' régi törvényekkel és szokásokkal , sőt néha egymással is ellenkező parancsolatok jövének ,

a' Királynak nevével, de nem tudtával. — Szolimán Török Császár a' kézfűletlen, és roszszúl védelmezett határvárokot rendre elfoglalta. — Tartatott ugyan országgyűlés igen is gyakorta, és tétettek jó rendelések a' Haza' védelmére, de semmi végre nem hajtatott. Sőt az ellenkedés, viszszázkodás a' Nagyok között, és az egész Nemzetnek kábúltsága napoként tovább ment.

Illy felfordúlt állapotban volt a' Haza, midőn 1526-dikban Szolimán három száz ezer fegyvereseivel Nándorfejérvárnál termett. A' Magyar Kormányfő még csak most kezdett a' hadról, Katonáról, és mind ennek szükségeiről gondolkodni, tanácskozni. Zápolya Erdélyben, Frangyepán, és Battyányi Horváth Országban lévén, nem volt az egész Nemzetben, ezen hajdan olly Vitéz

Nemzetben, kinek minden Tagja Vezér lehetett volna, eggy is a' Nagyok között, kire a' hadnak Vezérlése bátran bízathatott volna. A' választás végre Tomoryra esett, ki néha napján Barát, most Kalocsai Érsek volt. De „*utinam* (úgymond Battyányi Ignác, Erdélyi Püspök) *Episcopi et Sacerdotes gentis nostrae gladio Spirituali contenti, precibus potius, quam armis pugnassent! Caro nimis stetit nobis saepenumero praepostera Ecclesiasticorum fortitudo!* A' Király, a' Hazának ügyét szívéen hordozván, három ezer fegyverescivel lement Tolnára, azt vélvén, hogy a' Haza' védelmére szólított, és felkelt Nemességet már készen ott fogja találni; de haj! olly kevesen voltak ott, hogy a' Törökök minden ellentállás nélkül Péterváradot, Eszéket megvévén, és a' Dráván ál.

talkelvén , egész Mohácsig jöttek. Ezt látván a' Magyar Zászlós Urak , némellyek's legtöbben úgy vélekednek , hogy az ütközetet mind addig tanácsosabb volna kerülni , míg Zápolya az Erdélyiekkel , Frangyepán , és Battyányi a' Horvátokkal , és egyéb Segéd Seregek Austriából , Morvából , és Csehországból meg nem érkeznének. De Tomory , noha maga megvallá , hogy csak hufzonöt ezeren volnának a' Magyarok a' három száz ezer Török ellen , tüzesen sürgette az ütközetet , és biztatta a' Katonákat. A' Király az ő tanácscsával nem állhatott ellent. — Öszve-ütköznek tehát , a' Török' számával , a' Magyar Vitézségével haladván fellyül az ellen félt. Végre a' Törökök vagy a' Magyar erőtől vizfszanyomattván , vagy talán inkább fortéllyal törbe csalni akarván a' neki dühödött

Magya-

Magyarokat , visszavonólnak. A' Király és az egész Sereg nyomban, minden rend nélkül , követi őket , már előre örülvén a' győzedelemnek; de egyszerre ketté válik a' Török Sereg , és a' Magyarság a' már régen ahhoz készültt rend ágyúk előtt találja magát , mellyek egyszerre kiokádván magokat , a' kik előttök válnak, a' halálba ejték, seprék, dönték. Megháborodik , megretten a' Magyarság, és hanyathomlok szalad visszsa táborába , de a' melly a' környűlszárnyálló Törökök által már elvala foglalva. Itt még nagyobb lön a' vérontás. Most már jobbra balra, ki merre mehetett, arra futott; de többnyire mind vagy a' mocsárokba fúltak , vagy a' Török pallas által vesztenek el. Lajos Király maga , midön Pécs felé szaladna , *Cselye* helység mellett eggy posványba ha-

nyatlik lovával, és bele fúl. Elvezett itt az Esztergomi Érsek, maga Tomory, a' szerencsétlen Papvezér, és még öt Püspök; elvesztek az Országnak minden Zászlós Urai, mintegy öt száz Nemes, mindenestül huszonhárom ezer Magyar.

Szolimán onnan egyenesen Budára, az Ország' szívébe, vette úttját, megis szállá, senki nem állhatván elene. Onnan jobbra balra küldvén osztaíyonként Seregeit, {a' Dunán innen, és túl lévö Vármegyéket mind hatalma alá hajtotta. Városokat, falukat, lakosokat tüzzel vassal emészttette. Broderik Váczi Püspök, és szemmellátott tanúnak bizonyíttása szerínt, két száz ezer Magyarnál több vészett el, kik részszerínt megölettettek, részszerínt fogságba vitet-

tek. Ez második, és olly nagy síralma Hazánknek, hogy ma is fáj minden igaz Magyarnek! —

„Lajos! boldogtalan Atyának magzattya,
Gonosz Tanácsosok' példás áldozattya!
Te! kinek csak neved' szomorú hangzattya
Hazádnak bús szívét még ma is szaggattya:

Voltam táborodnak püszta állásain,
A' siető Duna' suhogó partjain. —
Bús csendesség fekszik Atyáink' hamvain,
'S bádgyadtt szél lengedez sírjoknak han-
tyain.

Harmatozó homály borúl a' szemére,
Ha tekint az Útas ez' iszonyú térre;
Epedő szívvel dül ofzlopod' kövére,
Népünk' 's dicsőségünk' temetőhelyére! — „

BACSAŃYI.

Jó a' Békesség az országban ; a' legfőbb áldás , mellyel az Ég egy Nemzetet boldogíthat : — a' Hazának műveltetése , gazdagsága , a' kereskedésnek dívattya , a' tudományoknak , szépmesterségeknek virágzása , a' kézműveknek tökéletesedése , a' Nemzetnek lelki , és erkölcsi csinosodása , a' késő Onokák' boldogságára czélzó hasznos intézetek , törvények , alkotványok , — szóval a' Nemzetek' boldogsága , fényje , a' békességnek gyümölcsei . — Vajha örökös békességben élhetnének a' Nemzetek a' Földön ! De az emberi gyarlóság , az indulatok , ezen szélvészeli az emberi nemnek , háborúkat támasztanak az egygyes emberek között szintúgy , valamint egész nemzetek között ; 's valamint ez így lesz , mindaddig a' hofzszas békesség , minden áldásai mellett , mellyeket az országokra hozni

szokott, ártalmára van a' nemzeteknek: mert édes és drága gyümölcsében olly férgek is teremnek, mellyek a' nemzetnek az önnön fenntartására legszükségesebb virtussait, a' nemzeti lelkeséget, vitézséget lassanként és észrevétetlen megemészti: ilyen férgek a' hívság, puhaság, luxus, túnyaság, bátortalanság. — Ezek vesztegették meg hajdan, ezek dönték öfzve a' Perzsáknak, Görögöknek, Rómaiaknak roppant birodalmaikat, és a' Félvilágnak törvényt szabott hatalmokat.

„Sok szomorú példák mondgyák: a' csendes időnek

Édessége hamar puhasságot szül, 's veszedelmet.

Igy romlott meg ama' nagy Pénus is, a' ki negédes

Rómának több izromban megrázta hatalmát;

*A' mikoron Priamus' megtúnyúltt udvara
tánczol ,
Tobzódik ; mikoron Fejedelmei , Bajnoki
vígán
Játsszanak , és résztnt heverésznek elázva,
's ledöntve
Serlegeik' közepett ; résztnt egymásra kö-
szöntik
A' nagy billikomot , bátran dözsölnek ,
ijesztik
Szóval az ellenség' Seregét ! felrakta
vitézi
Népét Akhilles Trójának büszke falára.*

V I R Á G.

Ezek valának a' Magyar Nemzet' több rendbéli szerencsétlenségeinek is mindég kengyelfutóji. — A' Magyar Nemzet' elfelejthetetlen Királynéjának , Annyának hoszszú uralkodása alatt a' Békességnek minden áldásait érezte Hazánk ; de tegyük szívünkre kezünket , és vallyuk meg azt is , hogy ezen idő alatt a' Magyar Nemes-

ségnek szinte két nemzése igen el-
puhult, eltúnyúlt, elerötlenedett, bár
ha megcsínosodott is. Hányan van-
nak ezen szittyá eredetű Nemesség-
ben, kik egész életekben kardot nem
forgattak, soha csak egy verebet el
nem ejtettek, midőn hajdan talán
egy Magyar Nemes sem találtatott
volna, a' ki néhány kezével elejtett
Törökről, vagy más ellenségről nem
tudott volna gyermekeinek beszélle-
ni? — Szükséges tehát, hogy ezen
háborús, kétséges időkben a' Magyar
Nemesség felkellyen, és vitéz Össei-
nek dicső példája szerint fegyvert for-
gatni tanúllyon, Hazájának, Királ-
lyának, és Constitutiójának szent vé-
delmére. Szükséges volna, hogy,
valameddig a' közönséges Békesség
helyre nem áll Európában, a' Magyar
Nemesség mindég fegyverben állana,
és gyakorolná magát, hogy kész le-

hetne minden esetre. Ha egy Nemet a' többi felett egyfzer igen elhatalmazott, mindég bizonytalan a' Békesség, valameddig az elhatalmazott erőt valamelly bal eset meg nem törí.

Úgy látzik, hogy a' Magyar Nemzetet most egészen a' gazdálkodásnak, és kereskedésnek lelke szállotta meg. Tíz, tizenöt esztendőktől fogva szemlátomást tapasztallyuk magunk, tapasztallyák a' Hazánkban megforduló külföldiek, hogy igen nagy lépéseket tevénk előre mind a' kereskedésben, mind a' gazdálkodásban; hogy mind a' Magyar Nemeség, mind a' parasztság előbbi restségéből felevenedvén, most jobban iparkodik, serénykedik, 's napról

napra gyarapodván mind gazdasága, mind értéke, sokkal jobb állapotban vagyon, mint sem előbb vala. — Ott, hol ennekelötte a' magára hagyatott, míveletlen Természeti csak keveset adott a' birtokosnak, most az iparkodó, okoskodó, mesterkedő gazdálkodás két három annyit fordított. Áldott hazánknek természetvénnyei szerte járván Európát, minden felől pénzt hajtának az Országba. Örvendhet valóban minden hazafi, ki Nemzetét, és annak boldogságát szerezeti, hogy a' Magyar is oda jutott azon két kútfőhez, mellyből a' nemzetek', országok' tehetsége, gazdagsága, szerezcséje, ereje, hatalma eredni szokott: a' gazdálkodás ez, és a' kereskedés. Eleven példája ennek a' nem nagy, de gazdálkodása, 's főképpen kereskedése után leggazdagabb, 's legtehetősebb Angoly

nemzet, ki Európának minden nemzettyei közül mind eddig egyedül maga vala képes, az elhatalmazott Franczia erőnek foganattal gátokat vetni. — A' Magyar Nemzetnek Gyéniussa nem annyira hajlandó a' kereskedésre, és kalmárkodásra, mint a' gazdálkodásra: e' volt minden időben az ő legkedvesebb foglalatossága', legtermészetesebb élelme, a' mire ötet nem csak Gyéniussa, hanem Hazájának bő, termékeny, áldott földgye, természetvényyeinek különös becse, és a' mind ezekből áradni szokott haszon is édesgette. Minő foglalatosság, minő életmód is illene jobban egy olly úri, nemes, szabad Nemzethez, a' millyen a' Magyar? — Szabad Úr lehetni a' magáéban, teremthetni, másokkal jót tethetni, több mint úri — fejedelmi dolog. „*Omnium rerum*, úgymond

Cicero , *ex quibus aliquid exquiri-
tur , nihil est agricultura melius , ni-
hil uberius , nihil dulcius , nihil ho-
mine libero dignius.*“ — De mind ezek

előtt szükséges, hogy egy Nemzet, ki-
vált a' Magyar, erős lelkű, bátor szí-
vű , vitéz legyen , hogy Hazáját ,
mellyben szabadon kereskedik , jószá-
gát , mellyben szabadon gazdálkodik ,
a' Constitútiót , melly ötet e' földön a'
legszébb , legdicsőbb , legboldogabb
emberi állapotba helyhezi , a' külső
ellenségek és hatalmak ellen megol-
talmazhassa , és megtarthassa. Előbb
legyünk tehát Vitézek , mint sem gaz-
dák ; mert a' Vitézé az erő , hatalom ,
és uraság a' földön. A' Vitéznek szánt ,
vet , arat , és gyűjt a' gazda. Előbb
legyünk Vitézek , hogy ne másnak ,
hanem magunknak gazdálkodgyunk ,
kereskedgyünk.

A' Hazának oltalma, védelme mellytől a' Nemzetnek léte, szabadsága, boldogsága, hatalma függ kétségen kívül első, és legfőbb figyelmet érdemel. Minthogy pedig a' Hazát és Nemzetet egyedül a' bajnoki virtus, a' hadi tudomány tarthattya meg; az e' végre felállítottó Katona Oskola, a' *Ludovicea*, olly hazafiúi, olly fzerencsés, olly fzent, olly szükséges fzerzemény volt, hogy az egész Magyar Nemzet méltán áldhattya jó Királyját, és Királynéját, kik e' nagy Intézetet nem csak helyben hagyták, hanem felséges segedelmeikkel is ápolgattya; — áldhattya a' Magyarinak fzerencsését, és dicsőségét szívéen hordozó, lelkes Nádórispánnját, úgymint e' nagy hazafiúi Intézetnek hatalmas Elömozdítottját; — tisztelheti, dicsöitheti a' Haza nagyfzívű fiját *Festetics Györgyöt*, már annyi szép, nagy,

és hasznos intézetek' szerzőjét, ki, úgy szólván, ennek is kezdője vala; — áldhattya a' Haza minden fiait, kik az e' nagy czélra rendeltt Akademiát tehetségeik szzerint segítették. A' jövődö Nemzetség fogja ugyan e' nagy szerzeménynek hasznát még csak jobban érezni; de gyermekeink, véreink, — Magyarok lesznek azok is. Az atyáknak kell szerezni kezdeni, hogy a' gyermekek boldogok lehessenek; az atyának kell fákat tiltetni, hogy gyermekének gyümölcsözzenek. — A' Magyar Nemeséget fejenként véve, mindegygyiket Katonává teszi Hazánknak Constitútiója. Hazafiúi kívánság volna tehát az is, hogy ezen katona-oskolában minden Magyar Nemes Ifjú megfordúlhatna, és ott magának annyi hadi tudományt szerezhetne, hogy midön a' Hazának, Királynak, és Constitú-

tiónak védelme karját kívánnya, ne lenne egészen újjoncz a' hadi dolgokban.

Minden régi, és újjabb formáltt, nagy, hadakozó nemzetnek voltak és vannak hadi könyvei, olyanok, melyekben nem csak a' hadnak történetei általlyában adattnak elő, hanem a' hadnak minden környülállásai, a' seregeknek, táboroknak fekvései, a' csatáknak, ütközeteknek Plánumai, a' hadakozó feleknek felosztásai, elrendeléseai, a' szerencsés, vagy bal-történeteknek okai, a' hadvezéreknek fortélyai, a' külömbféle hadi szereknek így vagy amúgy, itt vagy amott jobb haszonvétele, az elkövetett,

magok után kárt vonó hibák, 's több effélék is megvannak írva. Egyedül a' Magyar Nemzet, mellynek minden tagja Katona a' Constitúció szerínt, szükölködik az illy hasznos, Katonát formáló könyvekben, — a' Magyar Nemzet, kinek háború, had, és vitézség minden története, egész Karaktere, ki leghadakozóbb nemzetnek tartatott eddig Európában. — Igen helyesen kívánhattuk, hogy ehez értő elmés Hazánkfijai felforgatván a' Magyar történeteket, háborúkat, kinyomozván a' kézírásokat, régi leveleket, illy hadi könyveket írnának. Lajos, Mátyás Királyainknak, és Hunyady Jánosnak nagy meggondolással, jó elrendeléssel, és többnyire szerencsés kimennettel viselt hadaik elég bő, és fontos tárgyak volnának. — Teli legyen a' Magyar História Vitéz Ele-

inknek olly tetteikkel, mellyek az akkori világot méltó csudálásra, és tiszteletre ragadák, és a' mellyek a' mostani Magyar Nemzetnek lelkét, szívét nagy dolgok' művelésére bűzdíthatnák, általlyában a' Nemzeti Karakterre felségesen múnkálnának. Hazánk elég termékeny a' nagy Talentomokban; a' Magyartól minden kitellik, csak Periklesek, Maecenások, Colbertek vannak kevesen Hazánknak Tehetőssei között! — Dicsőség *Széchenyi Ferencznek*, ki a' Nemzeti léleknek olly nagy és becses Kincstárt nyitott Hazánkban! — Dicsőség *Marczibányinak*, ki a' Hazának szent oltárához olly sok, nagy, és szép áldozatokkal járúl! — Élni fog a' Jeleseknek lelke, neve, tette, onokáinknak szívében mindég, midön a' Haszontalanoknak nyomorúlt emberkesége már régen a' feledékenységnek

ségnek néma homályába , és a' semmiség' lelketlen üregébe enyészett , — mintegy here-méhnek dongása a' levegőben.

A' Haza a' szegényebb sorsú Nemességet kímélleni akarván csak gyalog szólíttá védelmére. De ha meggondoljuk Lajos , és Mátyás nagy és szerencsés Királyainknak hadakozása' módgyát , melly abban állott , hogy többnyire lovag seregeiket vilám sebességgel az ellenség' földgyére vitték , és azt elfoglalván , onnan éltek , eltávoztatván egyszer'smind a' Hazától mind a' háborúkkal egygyütt járó veszedelmeket , mind a' háborúk által okoztatni szokott inséget,

szükséget; — ha meggondoljuk a mostani idő Taktikáját, mellynek az látszik törvényne lenni, hogy a' hadat mennél sebesebben folytassa, az ellenséget lovag seregeivel környül szárnyallya, és keríttse, a' magános csapatokat elfogja, és magának a' lovasság által könnyebben és sebesebben eleséget szerezhessen, egyszer 's mind sebes mozgásai és fordulásai által az ellenséget megháboríttsa, megzavarja, és főczéllyait fortélyos áltámadásai által eltitkolhassa, melly Taktikának a' Francziák' részére hafznos és szerencsés következéseit ezen sok esztendőkig tartó háborúknban az egész Világ eléggé tapasztalhatta; — ha meggondoljuk, hogy a' Magyar-nak a' lovag hadakozás vele születt kedves tulajdonsága; — ha meggondoljuk még azt is, hogy az új, és hadakozásban tapasztalatlan Katona

mindég bátrabb lovon, mint sem gyalog; hát nem ok nélkül kívánhatnánk, hogy noha felséges Királyunknak álló Hadában elég volna a' lovasság, a' Magyar Nemesség mégis általlyában lovag kelhetne fel; hogy a' fortélyt fortéllyal, mesterséget mesterséggel, sebességet sebességgel vizfontagolván, egyszer'smind természetes hajlandóságának is kedvét töltvén, ne csak az ellenségnek Taktikáját tehetné fogatlaná, hanem Össeinek vitéz példája szerint dicsőséggel győzhetne is. Az egész Világnak közönséges vallása az, hogy nincs jobb Katoná a' Magyar Hufzárnál.

A' bölcs Kormányféknek fő gond-
gya, a' jó és okos Hazafinak legfor-
róbb kívánsága az legyen, hogy há-
ború, és azt kíséni szokott alkal-
matlanságok, veszedelmek, szeren-
csétlenségek, rablások, öldöklések a'
Hazától mennél meszszebb távoztas-
sanak. Jaj! annak az Országnak,
mellybe az ellenség egyszer beüt;
pusztulást, dúlást, inséget hágy min-
den nyomán maga után, bár legot-
tan meggyözetik is. Háromszor jaj
annak az országnak, mellyben az el-
lenség győz! — pedig melly aprólé-
kos körülállásoktól függ gyakorta
egy ütközetnek szerencséje! — Jól ál-
tallátták ezt bölcs, és vitéz Eleink,
és azoknak lelkes Vezérjeik, Királ-
lyaik; azért ök, ha csak lehetett,
mindég tüzes sebességgel az ellenség'
földgyére rohannván, ott ütköztek-
meg, ott győztek, — és jószágaik,

feleségeik, gyermekeik bátorságban, békességben, bővségben voltak itt-hon. — Rossz hazafi, korcs Magyar tehát, sőt ellensége a' Hazának mind az, a' ki az Ország' határán, kívánná bevárni az ellenséget. Nem ott, hanem mennél meszszebb az országtól kívánnya a' jó Hazafi, a' régi Magyaroknak igaz vére találni, és megverni az ellenséget, akárki lenne is az. Mihelyt tehát bizonyos lenne egyszer a' háború, magunk kívánnunk az ellenségnek elejbe menni, olly meszsze, a' mennyire csak lehet.

Tí, szittyai, lelkes Össeinknek hív maradéki, Atilának, Árpadnak igaz Onokáji! Magyar Nemesek, Atyámfiai, Testvéreim! — Mi, már közel

ezer efsztendők óta Európát an egyyik legvitézebb, legnemesebb, legfzabaddabb, legboldogabb Nemzet! — Most míg Békességben élünk még, tekintsünk visszra a' közelebb múltt efsztendökre, és azokban történt dolgokra; — vessük figyelmünket arra, a' mi Európának napnyúgodti szegletében most történik, és itéllyünk a' kézzel tapogatható jövendöröl. — Ezen közönséges, véres háborúnak vésze annyit dúlt, annyit rontott, annyit döntött már, hogy nincs Európában Nemzet, mellyet meg nem szaggatott, meg nem zavart, meg nem nyomorított, — nincsen Trónus, mellyet vagy meg nem rázott, vagy fel nem forgatott, — nincsen Constitúció, mellyet meg nem változtatott volna. Napnyúgodtról szinte napkeletig hatván, egyszerűsmind Délre 's Északra kicsapván, mindent ki és felforgatott. Napról

napra közelebb ér hozzánk a' ferge-
teg, 's mi Magyarok, kiket hajdan a'
Világ méltán csudált, túnyán néz-
nénk ezt? — Mint midőn az erejét
érező kevély Sassereg felemelkedvén,
és a' Levegőben kevélyen, magasan
kerengvén, — mintegy uralkodva,
királykodva az egész vidék, és az
egész tollas nép felett, szinte a' Vilá-
gosság' forrásához, a' naphoz, töreke-
dik; a' gyávább, kisebb madársereg
látván a' hatalmasokat fellengezni,
megijedve rejtőzik az alacson bokrok
közé, és ott fél 's retteg; olyan volt
a' Magyar Nemesség néha napján —
eggy' dicső, hatalmas Sassereg: ha
felkelt, lóra ült, és erős markában
a' súlyos kard villogott, minden más
Nemzet félt, rettegett, és fészkében
megvonván magát, meghódolt a' Ha-
talmasnak, és a' Magyar uralkodva,
királykodva járt a' föld és nemzetek

felett, mint a' fellengő sas a' Levegőben. 'S most bő és termékeny hazánkban múlatva, tombolva, csevegeve, mint a' gyáva, hafzontalan Verébsereg az afztagok körül a' sövényen — túnyán, félve, szájtátva néznénk azt, mint járnak más Nemzeteknek Vitézzei uralkodva szélt-hofzfzat a' földön? — Óh! olly nagy, dicső, vitéz, világszerte híres Atyáknak, ez a' mostan élő nemzetség — mí volnánk elfajúltt, puha, túnya, gyáva, lelketlen, szívetlen maradéki? — Haj! mi lenne belőlünk! —

Ébredgyünk fel! Elevenedgyünk fel! Efmélkedgyünk fel! Borzadgyunk fel! Emelkedgyünk fel! — Kézfűllyünk-el minden esetre. Vízen, földön a' háborúnak veszedelmes tüze ég körülöttünk; egyedül a' mi fzerencsés Hazánk marada-meg mind ed-

dig, annyi ezftendöktől fogva, annyi nemzetnek vérengző csatáji között, a' háborúknak ifzonyú fergetegeitől környűlvéve, a' boldog békességben, — mint egygy boldog sziget a' szélvész által felforgatott, háborgó, zajos tengerben. Napkelet, Napnyűgodt, Del, Észak itta már az embervért, mellyet vagy a' Revolúczciók' dühe, vagy a' harczoknak semmit nem kémellő csapásai ontottak. Nincs Ország, melly vérpiacz, nincs nemzet, melly véráldozat nem volt volna már. A' régi szokás, egygy anyanyelv, hasonló embertermészett által öszveköttött nemzetek elszaggatva, széjjel osztva, új határok és törvények közé vannak szorítottva, új koronák alá vannak nyomva. — A' sok százados nemzetségbéli Fejedelmek, Attyaik' Kormányfékéből levettette, országról országra, nemzettől nem-

zethez bújdosnak , és keserű könnyekkel áztatott kenyeret esznek , midőn össeiknek palotájiban új emberek királykodnak. — A' nemzeteknek , királyoknak kincseik , fegyvereik ; a' gazdáknak birtoka , több esztendei szorgalma , szerzeménnye ; a' Polgároknak verejtékkel keresett vagyonya , a' városoknak , egygyes Házoknak szerencséje , — minden , vagy az ellenségnek zsákmánnya , vagy hamú és füst leve a' háborúnak dúló tüze , vasa által ; — szinte velejekig kifziva , szinte bőrökig megnyúzva lévén a' népek , községek , koldúlnak vándorlanak — és rendre dölnek az éhhalálba. — Megrázatot már több ízben az Austriai roppant Birodalom is ; elfszakadtak a' nagy testtől több Tartományok , — elfszakadtak Királyi Attyoknak szívéből több Nemzetek is. Egyedül Hazánk marada-meg mindég

a' boldog békében, egyedül a' Magyar Nemzet marada meg csendességben, épségben. Becsapott ugyan már egyszer Hazánk' széleire is a' háborúnak ostora, és a' jobblelkű Magyar már nem ok nélkül félthette Össeinek Constitútióját, arany szabadságát; de a' Nemzetek' Királyok' Ura pártját fogván a' Becsület és Igazság' egyenes úttjáról soha el nem tántorodott Fejedelmünknek, pártját fogván a' Magyar Nemzetnek, kinek vitézsége annyi századok ólta az egész Kereszténységnek védelme, — az Országának, melly annyi századok ólta csatamező's vérpiacz vala, a' Pozsonyi Békességet szerzé. Megmutatta a' veszedelmet, hogy tanúllyunk, és megokosodgyunk.

Tanúlhattunk eddig eleget; a' mindennapi történetek, a' meggyőzött Nemzeteknek hasonló sorsa, kézzel mutatták a' bizonyos jövőt. Szerencsések vagyunk, hogy más Nemzeteknek kárán tanulhatunk. Úgy látszik, hogy tanultunk is, minthogy Insurrectió rendeltetett. Bölcsen-tevé pedig azt, hogy a' személyes Insurrectiót rendelni jobbnak tartotta: mert méltán hihette azt, hogy a' Hazának Királynak Constitúciónak védelme leginkább szívében fekszik a' Nemesnek, ki Constitúciója által mindent bír Hazájában, a' mire egy ember csak vágyhat a' földön, és vele mindent elveszthet, a' mi az embernek kívánatos, drága, dicsőséges, édes, szent lehet.

Nincs most arról szó, hogy ezen háborús időknek zavarjában, vagy

az elhatalmazott erőt megtörni, vagy a' háborúk által okozott kárainkat más akármelly módokkal helyre hozni próbálnánk; noha jó Királyunknak népei' javáért tett annyi áldozattyait megboszfuzolni, atyai szívétől elfszakadtí Tartományait visszakívánni elegendő, igaz oka, és még, kivált más Hatalmasságoknak hív segedelme mellett, elég ereje is volna; — de a' jó, jámbor, szelíd Atya nem kívánna Alattavalóinak szerencsését a' hadnak bizonytalan kockájára vetni. Nincs arról szó, hogy mi lennénk a' megtámadók; egyedül a' megtámadtatás' esetére vagyunk Hazánk' védelmére szólíttva. De ezen eset olly megvალაფztó idő volna Hazánkra nézve, melly Constitúciónknak vagy továbbbi életét, vagy bizonyos halálát vonná maga után. —

Élet vagy halál, dicsőség vagy gyalázat, szabadság, vagy szolgaság, — boldogság vagy nyomorúság, — Meny vagy Pokol a' földön? — ez a' nagy kérdés forog fenn. Jól megfontoljuk, Hazafiak! — Megfontolván pedig ezt, ki volna közöttünk az az alacson, elvetett, gyalázatos tag, ki életét és mindenét inkább fel nem áldozná, mint sem hogy gyermekeinek, Onokáinak az Östől maradt szabadságot, boldogságot, dicsőséget örökségül ne hagyhatná? — ha bátor a' Magyar Nemesség' egyik felének el kellene is veszni, hogy a' másik fele megmaradhasson.

A' Haza, a' Király, és a' Constitúció elválaszthatatlan Eggy: egyiknek kell a' másikat tartani, ölelni, oltalmazni, hogy a' Kettőnek Lelke, a' Constitúció megállhasson.

A' Király, ki Hazánk' Trónussán ül, az elfelejthetetlen Tereziának Onokája, és a' Magyar Nemzethez való Királyi Szívességének Örökösse, — kinek szelídségét, kegyességét, egyenességét a' külföld is megesméri, és magasztallja; ki azt tartja; „ *Opes Principum Corda Subditorum* „ és a' ki gyakorta háborgatott uralkodásának minden szerencsés, és szerencsétlen idejében ennek olly híven megfelelt; ki uralkodásának minden napját a' jóságnak, és kegyelemnek szelíd míveivel jeleli, — Ő, jó Királyunk mindent tett, a' mi Erejétől, és Hatalmától kitellett népeinek oltalmazására. Miként kíméllé a' jó, és szerető Atya a' Néki kedves Magyar Nemességet? Miként köti Ő Királyi sorsát szorosán öfzve a' miénkkel, midőn a' múltt Országgyűlésben az elofzló Haza' Atyaihoz, a' Várme-

gyék' képviselőihez imezt mondá:
„Én Nemzetem, kedves Magyar Né-
„ pem! Ti azt míveltétek, a' mi Ős-
„ től nyertt Tulajdonotokhoz, Ki-
„ rálytok eránt való hívségtekhez,
„ becsületetekhez illett. Egész Eu-
„ rópa megfogja látni, hogy Király-
„ tok annyira Eggy veletek, hogy
„ sem Nékem, sem Néktek semmi
„ nem fekszik inkább szíveinken,
„ mint régi Constitúciónknak minden
„ erönkből, utolsó csepp vérünkig
„ való védelmezése. Egygyek vol-
„ tunk, Egygyek vagyunk, Egy-
„ gyek lefzünk, valamíg a' halál el-
„ nem választ Bennünket. Ezt érzi,
„ ezt gondollya Királytok, Atyátok,
„ ki mint fíjait szeret, és örökké sze-
„ retni fog Benneteket. „ — Most
rajtunk a' sor: miis tegyünk Hazán-
kért, Királyunkért, Constitúciónkért,
a' mi tőlünk kitellik; a' mit dicső

Össeink tettek az ő idejekben, — a'
mit a' Világ mindég csudál, és ma-
gafztal vala.

Királyunk mellett Hazánk' Kor-
mányán egy olly Férjfiú áll kedves
Nádorispányunknak lelkes személlyé-
ben, ki munkás életének minden nap-
ját nemzetünknek javára, szerencsé-
jére, dicsőségére, — tüzélméjének
minden gondolattyát a' Hazának bol-
dogságára, virágzására fordíttya, és
nagy szívének minden érzeménnyével
a' Magyar Nemzetet öleli, és ápol-
gattya. Anyanyelvünknek Hazánk-
ban virágzása, csinosodása, melly
nélkül egy Nemzet, melly nélkül
Magyarok soha sem lehetnénk, a'
nemzeti Cultúrának előmenetele, a'
Nemzeti Léleknek felemelkedése, a'
Nemzetnek boldogságára, dicsőségé-
re, vitézségére czélzó Intézetek, a!

kotványok, a' millyenek a' *Nemzeti Muzem*, a' *Katona Oskola*, — mind az ő hatalmas Pártfogásának, és Királyunknál hathatós (eszközlésének örök hálákat érdemlő művei. — Ő, a' mi kedves Nádorispányunk, Hazánknek törvényes Főkapitánya, Nemzetünknek szíves Pártfogója, — Ő, a' ki Benne helyzett nemzeti és hazafiúi bizodalunknak minden bajainkban, minden időben, olly híven, olly szíves készséggel megfelelt. — Ő lessz a' mi Vezérünk, Tanácsadónk! — Mit nem reménylhetünk az Ő nagy, erős, munkás, állandó Lelkétől? az Ő jó, minket szerető szívetől, — az Ő tűzes, magas, bölcs Elméjétől, — az Ő Virtussaitól, Talentomaitól? — Ő az, a' ki az öfzvegyültt Vármegyék' képviselőjinek a' többi közt ímezt mondá: „ Minek-előtte Töletek egészen búcsút vennék,

szentül fogadom itt ezen közönséges gyülekezet előtt, hogy megemlékezésén jó Királyunknak kegyelmes ki nyilatkoztatásáról , a' vezérlésemre bízott nemes Hadat , ha ezen új törvényünk rendelése tellyesedésre jönne, egyedül Királyunknak , Hazánknek , és Ősi Constitúciónknak védelmére fordítottom. “ Ő mondá ezt , 's mi méltán , bátran bízhatunk felséges Barátunknak szavaiban , mert a' mit ígért még mindég szentül megtartotta.

Rajta tehát , Nemes Hazafiak ! — készüllyünk most , míg a' Békének csendes ideje engedi. Tartsa Isten a' békességet ! de ha valamelly büfzke ellenségnek negédes kényne Hazánkat , és Constitúciónkat leakarná tapodni , — hát harczollyunk. Készüllyünk Hazánknek , és Királyunknak forró szeretetében , mint miként

a' fergeteg készül a' Nyárnak hevében : csoportozzunk öszve haragosan mint a' terhes, bús, komor fellegek a' Levegőben; — 's ha a' háborúnak szélvészfe ordítva megindított bennünket, hát törjünk, szakadgyunk, rontsunk ki dörögve, csattogva, villogva, — mint a' menydörgő fergeteg, mint a' zuhogó zápor — és dúllyunk, öldököllyünk, sújtsunk villogó kardgyainkal, mint a' földet megrázó villám cikázó tüzeivel. — Ne engedgyük, hogy Mátyás' Királyi Várának tornyain idegen Zászlók lobogjanak; — hogy Árpád' népe, vére idegen parancsolatoknak hajtson fejét! — Ha vétettek Atyáink, midőn a' Tatar - csapást, 's utóbb a' Mohácsi veszedelmet vonták fejekre, vétkek még bocsánandó, mert nem látták annyival előre a' veszedelmet; A' Király, a' Haza, és annak Ösi

Constitútiója nem volt végső, soha meg nem orvosolható veszedelemben. De most sok esztendőök óta fenyeget már a' veszedelem, — a' készülethez elég időnk vala. A' veszedelem pedig olly nagy most, hogy Constitúciónk, és Nemes létünk forog fenn. Élet és halál lebeg felettünk a' sorsnak mérő serpenyében. A' sok letapodott Nemzet nyilván, sírva mutattya felforgatott Trónussát, Constitútióját, javait, — most már semmi ki nem menthetné túnyaságunkat, oktalanságunkat, kicsinységünket Onokáink, és a' Világ előtt. Készüllyünk tehát, és ha megtámadtatunk — harczoljunk. A' Hazának, szabadságnak szeretete mindent meggyőz. Itt a' Hazájáért harczoló Magyar Nemességnek vitézségében akadgyon, és törjön meg hadi szerencséje, — itt szaggattassék széjjel bo-

rostyánnya minden ellenségnek , a' ki Királyunkat , és Hazánkat megtámadgya. Atyáink magoknál százszor nagyobb számú ellenséggel is szembe szállottak , és győzedelmeskedtek , mérges orofzlányokká válván még szelíd Anyáink is fészkeiknek , és gyermekeiknek védelmében. 'S mi ne mívelnénk hasonlókat ? — mi nem volnánk Vitéz Atyáinknak igaz fajzattyai ? — mi nem volnánk becsületes Magyar Nemes Anyáknak igaz szülöttyei ? Az az , a' ki kéz Hazájáért , Királyaért , szabadságáért életét , vérét örömmel feláldozni ; — kóborlókkal , kiknek semmi hazáik nem volt , bújálkodott , elfajultt Afzszonyoknak fattya mind az , a' ki azt nem cselekszi , és Constitúciónkat , szabadságunkat fellyülélni kívánnya ; — azt a' Magyar Hazának szabad , Nemes földgye , ha bele te-

mettetik , okádgya ki , mint nem
tíftát. — 'S hát mi bennünk sza-
kadna el annyi Századok ólta máig
nyúltt törvényeinknek aranyláncza?—
'S hát mi volnánk azok az átkozot-
tak , kik vétkünk által Menyorszá-
gunkat elvesztvén , gyermekeinknek
a' síralmas poklot hagynánk ? — Mi
nem leszünk azok ; mi Constitúciónk
kal egygyütt élünk , egygyütt ha-
lunk. — Rajta tehát Hazafiak ! ké-
szüllyünk a' Békekességben , és ha
megtámadtatunk , — harczollyunk !—

„ *Hazánk' sorsa Hunyadyvá*
Tegyen minden egygyünket !
Áldgya Isten fegyverünket —
Vezérellyen bennünket ! „

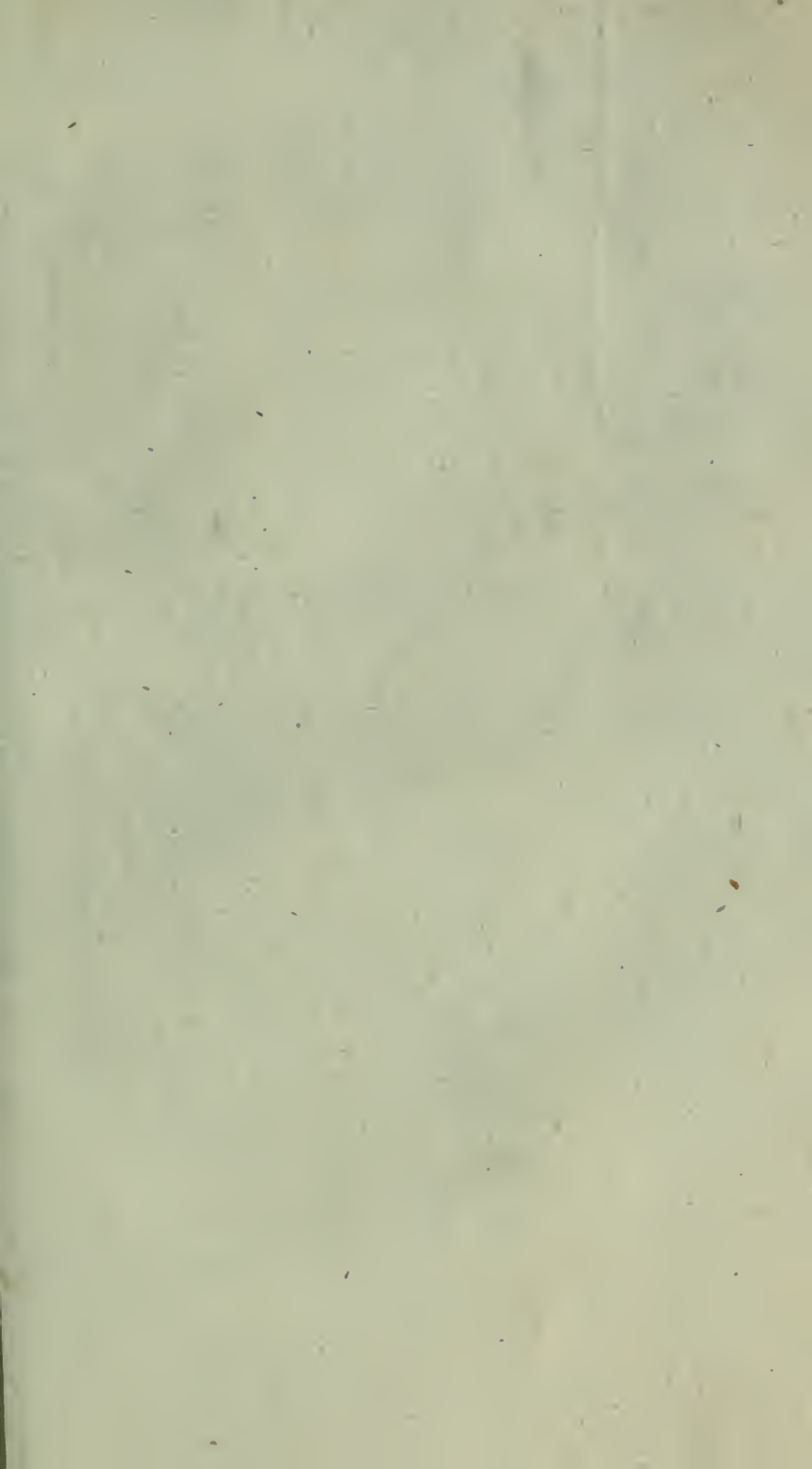
KIS-FALUDY.

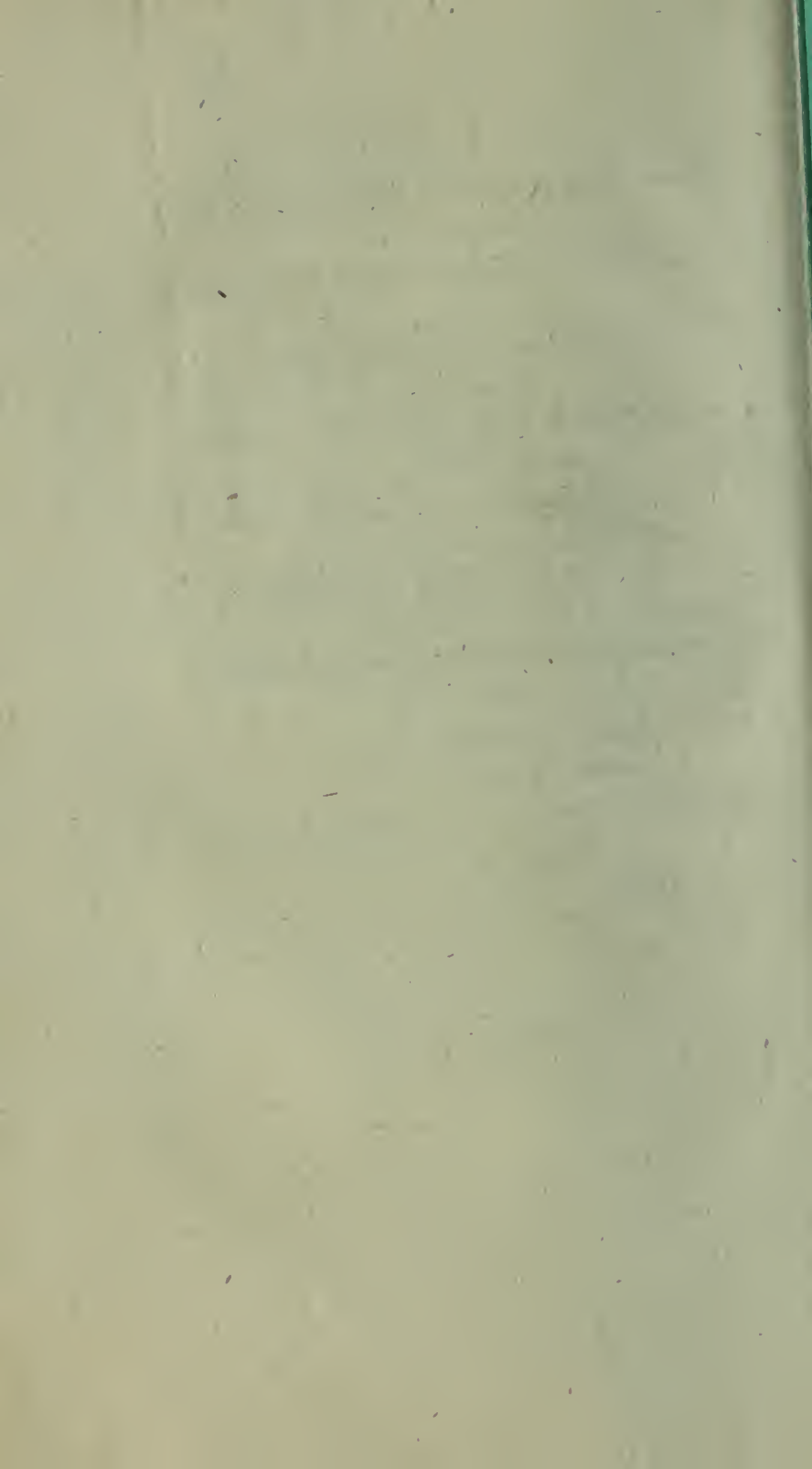
„ *Hallyátok ? Tí ! Óh ! a' merre foly a'*
Duna , merre

- „ *A' Tisza ; merre zajos Drávának , merre
csavargó*
- „ *Szávának haragot tajtékzó habjai zúg-
nak :*
- „ *Tí! nagy atyáitokat követők ! tí vérrel
elöntött*
- „ *Útra , 's halálra szokott Lelkek , haza-
béli Vitézek !*
- „ *Nem lesztek jutalom nélkül , nem !
kedves Anyátok ,*
- „ *A' Haza , — nagy , szent Név ! —
köti már a' ritka dicsőség'*
- „ *Zöld bokrétáját fejetékre ; hatalmatok
által*
- „ *Él , 's élhet ! legyetek hűvek , mind
nyájas időben ,*
- „ *Mind mikor a' kétes hadnak Zászlóji
lobognak. „*

VIRÁG.

PESTEN,

HARTLEBEN, KONRÁD ADOLFNÁL.

1 8 0 9.

2398-4

0

JN
2167
H3

Hazafiui szózat a magyar
nemességhez

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 12 07 01 16 003 9